

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Pohřešovaná mládež
Missing Teenagers

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-4011

Autor:

Ivana Dvořáková

Podpis:

Ivana Dvořáková

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
85	3	2	16	26	2+CD

V Liberci dne: 20.04.2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Ivana Dvořáková
adresa: Družstevní 749, Kolín II.
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Pohřešovaná mládež**
Název BP v angličtině: **Missing Teenagers**
Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Ivana Dvořáková

Datum: 20. 6. 2010

Podpis: Ivana Dvořáková

Název BP: POHŘEŠOVANÁ MLÁDEŽ

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Podpis:

Cíl: Zjistit a charakterizovat příčiny útěků nezletilých dětí a mladistvých z rodinného prostředí.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Studium spisové dokumentace.

Literatura: JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis. 2004. ISBN 80-7312-038-0.

MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 224 s. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 99 s. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, O. *O příčinách kriminality mladistvých*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. 2003. ISBN 80-7178-226-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2008, ISBN 978-80-7367-414-4.

Čestné prohlášení

Název práce: Pohřešovaná mládež
Jméno a příjmení autora: Ivana Dvořáková
Osobní číslo: P08000171

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 20.04.2011

Ivana Dvořáková

PODĚKOVÁNÍ

Dovoluji si tímto poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph.D. za jeho cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Název bakalářské práce:	Pohřešovaná mládež
Jméno a příjmení autora:	Ivana Dvořáková
Akademický rok odevzdání bakalářské práce:	2010/2011
Vedoucí bakalářské práce:	PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala problematikou útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí. Jejím cílem bylo zjistit a charakterizovat hlavní příčiny a okolnosti útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí.

Výsledků bylo dosaženo studiem spisové dokumentace o pohřešovaných osobách vedené na Krajském ředitelství Policie Středočeského kraje Kolín a spisové dokumentace z evidence Oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Kolíně.

Práce byla rozdělena na dvě části. Teoretická část obsahovala seznámení s pracovními postupy policistů při pátrání po pohřešované osobě, s pracovní činností pracovníků oddělení sociálně-právní ochrany dětí, popis základních pojmů a charakteristiku nejčastějších typů problémově zatížených rodin.

Praktická část byla zaměřena ke zjištění nejčastějších příčin a okolností útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí. Výsledky ukazovaly, že k nejčastějším útěkům nezletilých a mladistvých z domova dochází z neúplných rodin a jsou zapříčiněny situací v rodině.

V závěru byly shrnuty výsledky průzkumu s interpretací a navržena opatření k omezení útěků nezletilých a mladistvých z domova.

Klíčová slova: nezletilý, mladistvý, rodina, rodinné prostředí, výchova, škola, útky

Title of Bachelor Thesis: Missing Teenagers

Annotation:

This Bachelor Thesis deals with problems of teenagers' and youths' escapes from family environments. Its target consists in detecting and characterization of main reasons and circumstances of the teenagers' and youths' escape from family environments.

Particular results has been obtained from study of writing documentation concerning missing persons maintained by the Regional Policy Directory of the Central Bohemia Region and writing documentation of the Department of Social and Legal Protection of Children in Town of Kolín.

The Thesis has been divided into two parts. A theoretical part contains information about operating sequence of policemen during search for missing persons, about working activities of the Department of Social and Legal Protection of Children, description of basic terms and characteristics of most frequent controversial family kinds.

A practical part is focused on most frequent reasons and circumstances of the teenagers' and youths' escape from family environments. The obtained results have proved that most of the escapes happen in incomplete families due family conditions.

At the end there have been summarized results of investigation along with their interpretation and proposition concerning limitation of the teenagers' and youths' escape from home.

Keywords: teenager, youth, family, family environment, upbringing, school, escapes.

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Teoretická část	13
2.1	Výklad použitých pojmů.....	13
2.1.1	Dítě nezletilé, zletilé, mladistvý	13
2.1.2	Mládež	14
2.1.3	Domov	15
2.1.4	Rodinné prostředí.....	16
2.1.5	Náhradní péče o děti	17
2.1.6	Výchova	18
2.2	Policie České republiky a pátrání po pohřešovaných osobách	19
2.2.1	Vysvětlení některých pojmů	19
2.2.2	Popis činnosti na úseku pátrání.....	21
2.2.3	Popis činnosti při pátrání po pohřešovaných osobách	22
2.3	Sociálně-právní ochrana dětí	25
2.3.1	Charakteristika sociálně-právní ochrany dětí	25
2.3.2	Základní zásady sociálně-právní ochrany dětí.....	25
2.3.3	Právní předpisy ochrany dítěte	26
2.3.4	Popis činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí	27
2.3.5	Typické situace, při kterých je poskytována sociálně-právní ochrana dětí 27	
2.4	Rodina	29
2.4.1	Funkce rodiny	29
2.4.2	Charakteristika nejčastějších typů problémově zatížených rodin.....	30
2.4.3	Rodinná výchova	34
2.4.4	Vliv struktury rodiny	36
2.5	Škola a vrstevníci.....	38
2.5.1	Škola	38
2.5.2	Vliv vrstevníků	39
2.6	Útěky z domova	41
3	Praktická část	44
3.1	Popis regionu	44
3.1.1	Okres Kolín.....	44
3.1.2	Kolín	45
3.2	Cíl praktické části	48
3.3	Předpoklady průzkumu	48
3.4	Použité průzkumné metody	48
3.5	Popis zkoumaného souboru	49
3.6	Výsledky průzkumu	51
3.6.1	Úvod.....	51
3.6.2	Výsledky ústředního průzkumu	56
3.6.3	Výsledky průzkumu za jednotlivá roční období.....	58
3.6.4	Výsledky ústředního průzkumu za období od roku 2003 do roku 2009. 70	
3.7	Ověření předpokladů.....	72
3.8	Shrnutí výsledků praktické části a jejich interpretace	73
4	Navrhovaná opatření.....	80

5	Závěr	81
6	Seznam použitých zdrojů.....	83
7	Seznam příloh	85

1 Úvod

„Pohřešovat...“ , slovo lze nahradit výrazem „ztratit, zmizet, utéct z domova“. V nejužším pojetí řečeno „rodiče, příbuzní, známí ztratili“ osobu sobě blízkou, nemají o ní žádné zprávy; neví, kde osoba bydlí a v horším případě, zda ještě žije.

Kdo je pohřešovanou osobou? Z mého profesního hlediska, ze Zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky se pohřešovanou osobou rozumí fyzická osoba, o níž se lze důvodně domnívat, že je ohrožen její život nebo zdraví, místo jejího pobytu není známo a policií po ní bylo vyhlášeno pátrání. Ve skutečnosti, ne každé oznámení o pohřešované osobě, splňuje ustanovení citovaného § 111d). Jsou mezi námi dospělí jedinci, kteří svou náhlou krizí či hádku s rodiči nebo partnerem řeší odchodem z domova a nejsou doslova ohroženi na životě nebo zdraví. Jejich přáním může být „jen krátkodobý odpočinek o samotě“, srovnání myšlenek, přehodnocení situace, hledání řešení a promýšlení dalšího způsobu života.

Ale mým úkolem je „pomáhat a chránit“, jak už samotné logo policie vypovídá. V nejkratší době nalézt pohřešované osoby a vrátit je zdravé k jejich rodinám, zpět do jejich domovů, je jednou z nejdůležitějších a nejzodpovědnějších činností „pátrače“.

V současné době jsem zaměstnána jako vrchní inspektor u Policie České republiky, Krajského ředitelství Policie Středočeského kraje, Územního odboru služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality. Na tomto oddělení již 13. rokem vykonávám pracovní činnost na úseku pátrání po osobách.

Pro téma své bakalářské práce „Pohřešovaná mládež“ jsem se rozhodla na základě mé profese, neboť musím přiznat, že „práce se stala mým koníčkem“ a v případě potřeby ji věnuji i část svého osobního volna. Každý „pátrač“, z lidského a morálního hlediska by měl být ochoten vykonávat službu i v mimopracovní době zejména, kdy se jedná o pohřešovanou osobu.

Dalším důvodem pro toto téma je i můj vlastní zájem, neboť se domnívám, že v posledních letech dochází k nárůstu celkově hledaných osob a s tím současně i pohřešovaných osob, zejména dětí. Tuto domněnku mi potvrdila, ale i překvapila, policejní statistika hledaných osob. Jako příklad uvádím: ke dni 20.09.2010 bylo vyhlášeno v celostátním pátrání na území České republiky 28 000 hledaných osob, z toho 1 925 pohřešovaných. Čísla „ohromující, neuvěřitelná“. Napadlo mne malé přirovnání k tak vysokému počtu hledaných osob. Město Kolín v současné době sčítá kolem 30 000 obyvatel. Kolik osob zbývá do „vyliďnění“ jednoho okresního města?

Uváděný počet pohřešovaných vyjadřuje osoby dospělé a děti. Dospělé osoby, jejichž důvod odchodu z domova, od rodiny je na základě jejich již vyspělého rozhodnutí. Přijmout zodpovědnost za svá rozhodnutí i činy lze považovat za nejvýznamnější psychický znak dospělosti.

Kategorie dospělých osob zahrnuje i staré lidi. Ve stáří dochází ke zhoršování tělesných, psychických a inteligenčních funkcí, ke kumulaci různých chorob, k tzv. polymorbiditě. Postupy a metody při pátrání po pohřešovaných zdravotně postižených jedinců jsou v rovině s pátráním po dětech.

Útěk z domova dětí má zajisté také svá opodstatnění, ale dětská, nevyzrálá. Za činy dětí, do jejich zletilosti, zodpovídají rodiče nebo opatrovníci. Motivy odchodů dětí z domova jsou různé, nerozvážné a v mnoha případech jsou sami rodiče překvapeni z uváděných důvodů jejich dětí.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit a charakterizovat příčiny útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí. Průzkum byl zaměřen na útky dětí od rodiny. Nejednalo se o svěřence školského zařízení pro výkon ústavní výchovy a preventivně výchovné péče ani o mládež pohřešovanou v souvislosti se spácháním trestných činů proti životu a zdraví (trestný čin vraždy, zabití) či trestného činu únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje seznámení s pracovními postupy policistů při pátrání po pohřešované osobě, s pracovní činností pracovníků oddělení sociálně-právní ochrany dětí, popis základních pojmů a charakteristiku nejčastějších typů problémově zatížených rodin.

V úvodu praktické části jsou zmíněny vývojové trendy pohřešovaných osob v rámci České republiky a okresu Kolín. Cílem praktické části byl průzkum hlavních příčin a okolností útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí a následné vyhodnocení tohoto průzkumu.

Ke sběru dat pro vývojové trendy pohřešovaných osob bylo použito statistických údajů z dostupných policejních evidencí. Pro získání požadovaných údajů potřebných k provedení průzkumu byla použita metoda analýzy psaných dokumentů neboli obsahová analýza, kterou lze definovat jako metodu kvantitativní. K průzkumu byl prostudován spisový materiál vedený na Krajském ředitelství Policie Středočeského kraje Kolín a spisová dokumentace z evidence Oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Kolíně.

Bakalářská práce vychází z hlavního předpokladu, že nejčastější útoky nezletilých a mladistvých z domova jsou zapříčiněny situací v rodině.

Pro toto téma jsem se rozhodla i proto, že chci v budoucnu v rámci služební činnosti na úseku pátrání po osobách uplatnit pedagogické a psychologické přístupy především k prevenci tohoto jevu.

2 Teoretická část

2.1 Výklad použitých pojmů

Zkoumaným souborem této práce byly nezletilé děti a mladiství. Policejní informační systém PATROS pro potřeby vyhlášení celostátního pátrání po pohřešované mládeži rozlišuje skupiny – nezletilec do 15 let a mladistvý od 15-18 let, kdy tato kategorizace byla použita v samotném průzkumu. Z tohoto důvodu jsou charakterizovány pojmy **dítě – zletilé, nezletilé, mladistvý a mládež**.

2.1.1 Dítě nezletilé, zletilé, mladistvý

Pro většinu z nás je dítětem osoba, která se narodila z lásky a porozumění dvou partnerů, po vzájemné dohodě založit rodinu a společně vychovávat další generaci. Ve správně fungující a harmonické rodině děti, bez ohledu věku, zůstávají „dětmi“ až do smrti rodičů. Ale rodiče mnohdy zapomínají, že z dítěte se stal již dospělý člověk, který je zodpovědný za své činy a jednání. Dospělý jedinec, který má vlastní názor a očekává jeho respektování. Především rodiče a rodinné prostředí vytváří dítěti prostor k jeho osamostatnění, k seberealizaci a k sebeuplatnění. Samotná vývojová psychologie charakterizuje jednotlivá období lidského života a zabývá se růstovými, fyzickými i duševními změnami člověka. Rozděluje etapy života od prenatálního období až po období stáří, kdy významná je právě fáze přechodu z dětství do dospělosti.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí a české rodinné právo definuje dítě tak, že dítětem je osoba nezletilá. Podle § 8 občanského zákoníku se zletilost a s ní spojená způsobilost k právním úkonům nabývá dovršením 18. roku věku. Výjimku tvoří nabytí zletilosti před 18. rokem a to jen uzavřením manželství (nejdříve od 16-ti let věku). Takto nabytá plnoletost se neztrácí ani zánikem manželství ani vyhlášením manželství za neplatné. Do dovršení 18. roku je dítě zastupováno zákonnými zástupci, v první řadě rodiči nebo opatrovníky.¹

V rámci trestního práva je pojem „dítě“ definováno ustanovením § 126 Zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku: „*Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak*“.² Oproti tomu Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže definuje jednotlivé pojmy „dítě mladší patnácti let“, „mladistvý“ a „mládež.“

¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Podle ustanovení § 2 Zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže je „*dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku*“.³ § 25 Zákona č. 40/2009Sb., trestního zákoníku definuje trestní odpovědnost dítěte: „*Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný*“.⁴ „Mladistvým“ , podle Zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže je „*ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku*“.⁵

Pojem „mládež“ tedy zahrnuje děti a mladiství. Z výše uvedených charakteristik je zřejmé, že mládeží jsou rozuměny nezletilé děti.

2.1.2 *Mládež*

Mládež – pod tímto pojmem si lze představit i dospívající děti. Z vývojového psychologického hlediska se jedná o období dospívání, které je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. Začíná přibližně v 11-ti letech a končí dosažením dospělosti ve 20-ti letech. V tomto období dochází k výrazným změnám na úrovni biologické, psychologické a sociální. Tyto změny představují například ustálení osobnostní organizace, kognitivní vývoj jedince, akceleraci růstu, rozvoj primárních a sekundárních pohlavních znaků. K nejdůležitějším změnám v tomto období je uváděno odpoutání se od primární rodiny, volba profese a nalezení osobního životního stylu.

Období dospívání lze členit na dvě následující fáze:

„- Pubescence (přibližně 11-15 let). Začíná obdobím prepuberty, spojené s nástupem prvních známek pohlavního dospívání a končící nástupem menarché u dívek (u chlapců první imisí semene). U většiny českých dívek probíhá tato fáze mezi 11.-13. rokem, u chlapců o 1-2 roky později. Z psychologického hlediska je podstatný vztah mezi pubertálními změnami a psychosociálním významem, který dospívající těmto změnám přisuzuje a jak je prožívá.

- Adolescence (přibližně ukončována mezi 20.-22. rokem). Období v němž dochází k nejvýraznějším psychosociálním změnám. Kognitivní vývoj, který se dostává do stádia formálních operací (podle Piageta), dosahuje svého vrcholu kolem patnácti let

³ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

a má vliv i na morální usuzování. Mění se vztahy k rodičům, vrstevníkům i k sobě samému. Důležitým úkolem adolescenta je akceptace psychosexuální role sebe jako ženy nebo muže a schopnost sexuálního vztahu.“⁶

Langmeier Jiří a Krejčířová Dana, ve své odborné publikaci „*Vývojová psychologie*“ období pubescence rozdělují na dvě fáze. První fázi v období pubescence nazývají fází prepuberty (první pubertální fáze), na kterou navazuje fáze vlastní puberty (druhá pubertální fáze). Uvádí, „že specifická pubescentního období je patrná i z označení těchto dětí v běžné řeči: výrostci (něm. *Flegel*), žáby (*Backfische*) apod.“⁷

V období adolescence jsou dospívající děti nazývány „pubertáky“, adolescenty, dorostem, teenagerem, ale i mladistvými.

Jako příklad charakteristiky pojmu „puberták“ může posloužit výrok čtrnáctileté pohřešované dívky po jejím vypátrání: „*Napadlo mě, že mě máma bude asi hledat, ale nelámala jsem si s tím hlavu*“.

Každý vědní obor používá různá synonyma pojmu „mládež“. Pojem „adolescence“ je typický pro psychologii, „dospívající či dorost“ je pojmem nejvíce používaný pro lékařské vědy a pojem „mládež“ je charakteristický pro sociologii a pedagogiku.

Výraz „mládež“ je veřejností vnímán ve dvou polohách. Mládež jako určitá sociální skupina ve společnosti, a nebo jako období života člověka, jako životní fáze jednotlivce vyjádřená výrazem „mládí“.

2.1.3 Domov

Samotné slovo „domov“ v nás vyvolá pocit klidu, pohody, bezpečí a rodinného tepla. Za domov je považován náš byt nebo dům, ve kterém žijeme se svými rodiči nebo i nejbližšími příbuznými. Není to pouze místnost s nábytkem a s našimi oblíbenými věcmi. Patří sem především rodina a celkové rodinné prostředí. V první řadě rodiče utváří domov s příjemným a důvěrným zázemím pro dítě. Rodina, která je milována, kde vládou citové vztahy a vzájemná porozumění. Domov, ve kterém jsme se narodili, vyrostli, kde nás rodiče vychovali je nezapomenutelné místo. Místo, kam se rád člověk vrací, kde prožil šťastné dětství.

⁶ HORT, Vlastimil a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2000. s. 38.

⁷ LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2006. s. 143.

Z uvedeného vyplývá, že „*domov by měl být místem, kam neproniknou žádné starosti a stresy z toho, zda mladý člověk vyhoví všem nárokům, které jsou na něj kladeny. Domov by měl být také místem, kde mladý člověk bezpečně ví, že ho jeho nejbližší mají rádi, že ho chápou a budou mu naslouchat. Neznamená to, že domov musí být za všech okolností dokonalým místem bez konfliktů. Měl by však být místem, kde má mladý člověk jistotu, že jeho názor má svou hodnotu.*“⁸

2.1.4 Rodinné prostředí

Rodinné prostředí výrazně formuje jedince, který v něm vyrůstá. Míra stability, zázemí a bezpečí v rodině, dobré vazby mezi členy rodiny i mezi rodiči jsou zárukou zdravého rodinného prostředí.

Rodinné prostředí lze nazvat ideálním prostředím, ve kterém má člověk pocit, že někam patří, že ho někdo potřebuje, že je důležitým a milovaným členem rodiny.

Rodinné prostředí lze i charakterizovat jako společný život v jedné domácnosti dítěte s rodiči a jeho sourozenci, tzv. **rodina základní, jádrová, nukleární**. Zatímco **rozšířená rodina** zahrnuje soužití i s prarodiči, strýci či tetami. Zdravé rodinné prostředí lze charakterizovat jako prostředí, kde vlivem rodičů a jejich způsobem výchovy dochází ke zdravé socializaci dítěte. Prostředí, kde se dítěti dostává pocit bezpečí, lásky a jistoty; prostředí, které má na všechny členy rodiny pozitivní vliv.

Naopak, v nepříznivém prostředí jsou typické neustálé hádky, napětí a konflikty, které jsou příčinou nestabilní rodiny. Za problémové prostředí pro vývoj dítěte lze i považovat nepříznivou sociální situaci rodiny a s ní i spojené výchovné metody. Jako ukázka nepříznivého prostředí pro vývoj dítěte může posloužit příklad pohřešování šestnáctileté dívky, která odjela se svým čtyřicetiletým přítelem do Slovenské republiky. Po jejím vypátrání v rozhovoru se sociální pracovnící uvedla:

„Moje matka mě nenávidí, nikdy se o mě nestarala. Mám sourozence, každý má jiného otce. S přítelem žiju i pohlavním životem. Až mi bude 18 let, tak si mě chce vzít. Matka mě velmi nenávidí, posílala mne do vsi za jedním chlapem, abych s ním spala, nutila mě k prostituci. Sama mě tam vozila a vyhrožovala mi, že jak to někomu řeknu, tak že bude zle. To mi říkal i ten chlap. Nikomu jsem to nemohla říct, neboť jsem se bála. Matka mě často bila. Zastávala se mě babička, ale matka bila i babičku.

⁸ CARR-GREGG, Michael, SHALE, Erin. *Pubertáci a adolescenti*. 2010. s. 88.

I když budu umístěna v Čechách v nějakém zařízení, tak by mě stále ničila život. Víte paní, moje matka je svině a chceme mě silou mocí zničit.“

2.1.5 Náhradní péče o děti

Pokud rodina z nějakého důvodu v péči o dítě selhává a není možná nebo vhodná náhradní rodinná péče, je potřeba najít a zajistit dítěti jiné výchovné prostředí. Náš státní systém poskytuje tuto náhradní péči o děti:

2.1.5.1 Náhradní rodinná péče

„- je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména adopce (osvojení) a pěstounská péče.“

2.1.5.2 Náhradní výchovná péče

„- je forma péče o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Nejčastěji jde o péči ústavní, v níž je dítě vychováváno až do dospělosti.“⁹

2.1.5.3 Možnosti umístění v rámci náhradní výchovné péče

Diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav jsou školskými zařízeními, která poskytují náhradní výchovnou péči dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a také dětem, u nichž bylo nařízeno předběžné opatření.

Ústavní výchova

Dle § 46 Zákona o rodině č. 94/1963 Sb. je soudem nařízena ústavní výchova, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.¹⁰

Ochranná výchova

Pokud o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije a pokud dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku

⁹ MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní a rodinná péče*. 1999. s. 31.

¹⁰ *Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů.*

jeho náležitě výchovy a nepostačuje uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině je soudem ukládána dle § 22 Zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže ochranná výchova.¹¹

Předběžné opatření

Předběžné opatření je nařízeno tehdy, ocitne-li se nezletilé dítě bez jakékoliv péče nebo je-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen nebo narušen, předseda senátu předběžným opatřením nařídí, aby bylo předáno do péče osoby, kterou v usnesení označí. O návrhu musí být rozhodnuto bezodkladně, nejpozději do 24 hodin poté, co byl podán. Předběžné opatření je definováno dle § 76a Zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.¹²

Každý z nás je nějakým způsobem vychován a většina z nás vychovává nebo bude vychovávat své děti. Nezpůsobné chování dítěte je veřejností komentováno slovy: „jaké dítě si vychovali, takové ho mají.“

2.1.6 Výchova

*„Cesta vedoucí k osvojení mravních norem a k utváření hodnotových vzorců a způsobů jednání nazýváme výchovou. Oblast výchovy zastupoval původně latinský výraz *educatio* (vychovávání, výchova, chování, pěstování), který se užíval v okruhu úvah o morálce a charakteru či při popisu chování k sobě samému a k druhým lidem. Pro danou teoretickou oblast výzkumu se později začal užívat i název *hodegetika*, který je odvozen z řeckého *Hodegós*, *Hodegeín* vésti cestou, ukazovat cestu. Zmíněnou cestu ukazoval *Hódegós* – vůdce či učitel.“¹³*

Vzpomínám, že i já jsem kolikrát nesouhlasila se způsobem výchovy svých rodičů. Například ve věku adolescenta na určité každodenní otázky „co bylo ve škole?“, „co jsi dostala za známky?“, „máš napsané úkoly?“ jsem odpovídala s nechutí a s určitým opovržením. V tu chvíli jsem si vždy říkala, že takto stereotypně se svých dětí „já“ ptát nebudu. Opak byl pravdou. V době školní docházky jsem každodenně dětem kladla stejné otázky, ale i s tím vědomím, že „já to dělat nebudu.“ Je známé, že většina rodičů o výchově hovoří tak, jak jí charakterizuje Alfred Adler:

¹¹ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ JEDLIČKA, Richard. KOŤA, Jaroslav. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů*. 1998. s. 17.

„Vychováváme přesně tak, jak nás vychovávali naši rodiče, ač jsme tím jako děti velmi trpěli.“¹⁴

Hlavní průzkumná otázka bakalářské práce byla čerpána ze spisového materiálu vedeného na Krajském ředitelství Policie Středočeského kraje Kolín (dále již jen KŘ P ČR Kolín) a spisové dokumentace z evidence Oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Kolíně (dále již jen OSPOD). Následující kapitola bakalářské práce se zabývá popisem činnosti KŘ P ČR Kolín a OSPOD.

2.2 Policie České republiky a pátrání po pohřešovaných osobách

2.2.1 Vysvětlení některých pojmů

Postupy, kriminalistické metody a prostředky při pátrání po osobách Policií České republiky (dále již jen P ČR) jsou upraveny v **Závazném pokynu Policejního prezidenta České republiky č. 135/2010 o pátrání**. Závazný pokyn zahrnuje i postupy při pátrání po věcech, zbraních a motorových vozidel, ale z velké části je věnován metodice při pátrání po osobách.

Na samém začátku závazného pokynu jsou vymezeny některé pojmy. Pro účely této práce je významné blíže charakterizovat pouze objekty pátrání, a to osoby hledané a osoby pohřešované.

Závazný pokyn je vytvořen v návaznosti na ustanovení **Zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky**. Proto je třeba zmínit i paragrafové znění osob hledaných a pohřešovaných z uvedeného zákona.

2.2.1.1 Objekty pátrání

Hledaná osoba – Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

§ 111 - Kde se v tomto zákoně mluví o

c) hledané osobě, rozumí se jí fyzická osoba, u které je dán některý ze zákonných důvodů omezení její osobní svobody, místo jejího pobytu není známo a policií bylo po ní vyhlášeno pátrání.¹⁵

¹⁴ JEDLIČKA, Richard. KOŤA, Jaroslav. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů*. 1998. s. 18.

¹⁵ *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*

Hledaná osoba – Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 135/2010 o pátrání

Hledanou osobou se rozumí osoba podezřelá z trestného činu; osoba k vydání, na kterou vydal státní zástupce příkaz k zadržení; obviněný ze spáchání trestného činu, kdy soud na osobu vydal příkaz k zatčení; odsouzený, kdy soud na osobu vydal příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody; osoba, na kterou byl vydán evropský zatýkací rozkaz či mezinárodní zatýkací rozkaz.

Do kategorie hledaných osob patří i uprchlí vězni ze zařízení pro výkon trestu odnětí svobody nebo pro výkon vazby, ale i vězni, kteří se nevrátili z přerušení výkonu trestu odnětí svobody nebo z povoleného pobytu mimo zařízení; dále vojenský zběh, kdy se jedná o vojáka v činné službě, který se vyhýbá vojenské službě nebo se nevrátil z povolené vycházky či z dovolené; osoba, která uprchla ze zařízení pro výkon ochranného léčení nebo ochranné výchovy (ochranné opatření) kam byla umístěna na základě rozhodnutí soudu; osoba s prokazatelně zjištěnou nakažlivou chorobou, která uprchla ze zdravotnického zařízení nebo která se odmítá podrobit léčbě a osoba, která uprchla ze zařízení pro zajištění cizinců.¹⁶

Pohřešovaná osoba - Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

§ 111 - Kde se v tomto zákoně mluví o

d) pohřešované osobě, rozumí se jí fyzická osoba, o níž se lze důvodně domnívat, že je ohrožen její život nebo zdraví, místo jejího pobytu není známo a policií po ní bylo vyhlášeno pátrání.¹⁷

Pohřešovaná osoba – Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 135/2010 o pátrání

- osoba, po které bylo oznámeno pohřešování,
- svěřenec školského zařízení pro výkon ústavní výchovy a preventivně výchovné péče, kdy byla soudem nařízena ústavní výchova a školským zařízením bylo učiněno oznámení o útěku,
- žadatel o udělení azylu, který v průběhu řízení o udělení azylu svévolně opustil azylové zařízení – „uprchlík“.

2.2.1.2 Základní organizační článek

Základní organizační článek představují policisté pořádkové, dopravní a cizinecké policie v přímém výkonu služby.

¹⁶ Závazný pokyn Policejního prezidenta České republiky č. 135/2010 o pátrání

¹⁷ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2.2.1.3 Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech

System je určen pro rychlé a úspěšné nalezení dětí v ohrožení ve spolupráci a zapojení veřejnosti po pátrání po pohřešovaných dětech. Vyhlášením pátrání v informačním systému PATROS a vyznačením položky „ohrožené dítě“ je pátrací relace okamžitě rozesílána do všech médiích. System byl spuštěn v květnu roku 2009 s tím, že zpráva o pohřešovaném ohroženém dítěti bude vysílána v pravidelných vstupech v televizi a v rádiovém vysílání. Současně by měla být informace vyvěšena na hlavních webových stránkách internetu. Ke sdělení o ztraceném dítěti by měly být využívány proměnné informační tabule na všech českých dálnicích, které budou řidiče a veřejnost upozorňovat o pohřešování ohroženého dítěte.

O využití tohoto systému jsou posuzovány konkrétní okolnosti případu a samotný vývoj pátrání po pohřešovaném dítěti. Na tomto místě je třeba charakterizovat pojem „dítě v ohrožení“:

1. jedná se o dítě mladší 15 let, které se nachází v ohrožení života nebo zdraví, zejména:
 - dítě se vzhledem ke svému věku může stát obětí nešťastné nehody,
 - dítě postrádá přístup k životu potřebným lékům,
 - dítě je prokazatelně fyzicky či psychicky handicapované,
 - dítě se stalo obětí únosu, který buď vykazuje evidentní známky násilí nebo pachatel trpí duševním onemocněním, nebo je labilní s možností nepředvídatelného jednání, nebo existují předchozí výhrůžky či jiné indicie nasvědčující tomu, že dítěti hrozí poranění nebo smrt,
2. jedná se o dítě starší 15 a mladší 18 let v případech hodných zvláštního zřetele (např. dítě je prokazatelně fyzicky či psychicky handicapované nebo postrádá přístup k životu potřebným lékům, nebo je v ohrožení života).

2.2.2 Popis činnosti na úseku pátrání

Pracovník na úseku pátrání odpovídá za stav a úroveň pátrání. Průběžně provádí kontrolu údajů, odstraňuje chyby a doplňuje nové zjištěné údaje o objektech pátrání v pátracích systémech. Pro účely pátrání jsou nejdůležitější a nejužívanější informační systémy PATROS (pátrání po osobách), PATRMV (pátrání po vozidlech a registračních značkách) a v neposlední řadě, v měsíci září roku 2007 zavedený Schengenský informační systém (dále již jen SIS) (mezinárodní pátrání po osobách, vozidlech, zbraních, dokladech a dalších vybraných kategoriích věcí), kdy je pátrání vyhlášeno

ve všech členských státech Evropské unie. Vkládání údajů do informačního systému PATROS vyžaduje přesnost a soustředěnost, aby nedocházelo k neoprávněnému vyhlášení pátrání jiné osoby.

Informace významné pro pátrání jsou zpracovávány zejména v informačních systémech „Telefoto“, „Kontrola“, „Cizinecký informační systém“. Pro potřeby pátrání jsou pracovníky využívány další vnitřní policejní databáze.

Pracovník na úseku pátrání také provádí přímý výkon pátrání v rámci své působnosti, k tomu vede pátrací svazky a příslušné pátrací pomůcky. V pátracích svazcích, na každou vyhlášenou osobu v celostátním pátrání v systému PATROS, je veden veškerý spisový materiál k hledané nebo pohřešované osobě (osobní údaje o osobě, lustrace ze všech dostupných databází policie, úřední záznamy o prováděných šetření apod.). Současně organizuje a koordinuje pátrání v rámci své působnosti, ukládá přitom základním organizačním článkům úkoly a opatření a při tomto poskytuje součinnost a metodickou pomoc.

Pracovníci na úseku pátrání dále plní další nezbytné úkoly a úkony na žádost od jiných útvarů P ČR, od soudů, státních zástupců i kolegů na pracovišti.

2.2.3 Popis činnosti při pátrání po pohřešovaných osobách

Do kategorie pohřešovaných osob jsou zařazeni i svěřenci a uprchlíci, kteří opustili nějaké zařízení. Vzhledem k tomu, že cílem této práce bylo zjistit příčiny a okolnosti útěků dětí z rodinného prostředí bude pracovní činnost policistů popisována k osobě, na kterou bylo učiněno oznámení o pohřešování a jednalo se o útěk dítěte od rodiny.¹⁸

Pátrání po pohřešované osobě je zahájeno na základě oznámení o pohřešování osoby osobou fyzickou nebo právnickou na jakékoli služebně P ČR nebo na základě vlastního rozhodnutí pracovníků na úseku pátrání. Po zjištění základních údajů k osobě a po provedení prvotních šetření, úkonů a opatření je pracovníky Územního odboru služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality (dále již jen ÚO SKPV OOK) nebo operačním důstojníkem neprodleně vyhlášeno celostátní pátrání v informačním systému PATROS. V tuto dobu je nezbytnou součástí spisového materiálu zajištění nejaktuálnější fotografie pohřešované osoby.

Za nejdůležitější úkon při pohřešování dětí je pokládán rozhovor s rodiči, kdy je nutné zjistit co nejvíce informací o dítěti. K základním, neméně důležitým informacím patří zjištění popisu dítěte, popisu oblečení, zdravotního stavu, seznamu osobních věcí,

¹⁸ Příloha A *Oznámení o pohřešované osobě.*

popř. finančních prostředků a zda má dítě s sebou mobilní telefon. Uváděný výčet informací je většinou rodiči chápán jako samozřejmost. Pozornost je věnována i otázce, která se týká jejich soukromého rodinného života a výchovy dětí. Zde se ukazuje, že v některých případech je odpověď na tuto otázku pro rodiče velkým problémem. Rodiče odpověď neznají; neví, co, kde a s kým jejich dítě dělá v době svého volna. Zjistit problémy dítěte, jeho kamarády, prospěch ve škole, záliby a koníčky nebo způsob trávení volného času závisí na sdílnosti rodičů a velmi dobré komunikaci tázajícího se. Pokud je zjištěno, že rodina je evidována na OSPOD, je vyžadována spolupráce s příslušnou sociální pracovnící.

Z praxe si vzpomínám na oznámení matky o pohřešování své čtrnáctileté dcery:

„Mám čtrnáctiletou dceru. Žiju sama ve společné domácnosti se svými dalšími dvěma dětmi, které jsou již plnoleté. Pracuji jako servírka v restauraci a vracím se domů v nočních hodinách a dopoledne spím. Je běžné, že dcera občas není tři dny doma. Říká, že spí u svých kamarádek, ale já je neznám. Vždy tak po dvou dnech nebo nejvíce třech se vrátila sama domů. Teď je to už pět dní, tak mi ji najděte, mám o ní strach!“

Při pátrání po pohřešovaných osobách jsou využívány další prostředky pátrání, ke kterým patří služební psi, služební vrtulníky, ale i zveřejnění pátrací relace v hromadných sdělovacích prostředcích. Pátrání se, v případech kdy je to vhodné a účelné, zveřejní v regionálních či celostátních hromadných sdělovacích prostředcích. Pátrání se zveřejní vždy, jde-li o pohřešovanou osobu mladší 15 let a dítě v ohrožení. U osob starších patnácti let a dospělých zveřejnění pátrací relace závisí na zjištěných okolnostech jednotlivých případů. Ale samozřejmostí je zveřejnění pátrací relace u osob ohrožených na životě nebo zdravotně postižených.

Jsou-li pohřešované děti ohroženy na životě nebo zdraví a jsou splněna kritéria pro spuštění národního koordinačního mechanismu pátrání po pohřešovaných dětech, označí se v informačním systému PATROS – „dítě v ohrožení“. Současně je vyžádáno vyhlášení mimořádného pátracího opatření a vložení záznamu do SIS. S ohledem na okolnosti jednotlivých případů je možné vyžádat spolupráci policejního psychologa k zajištění komunikace s rodinou pohřešovaného dítěte a k poskytnutí krizové intervence.

V případech útěku dítěte z domova či ústavního zařízení nebo je-li dítě hledáno policií v souvislosti s jeho trestnou činností, nejedná se o „dítě v ohrožení“.¹⁹

Všechna vyhlášená pátrání po pohřešované osobě jsou vyznačována v SIS a automaticky zveřejňována na webových stránkách Ministerstva vnitra České republiky – „pátrání po osobách“.

V průběhu pátrání je za nutné pokládat zjištění posledního místa fyzického výskytu pohřešovaného. Od tohoto místa se odvíjí další formy pátrání. Pátrací akce jsou jednou z forem pátrání, kdy se jedná o jednorázové časově a prostorově omezené nasazení většího počtu sil a prostředků směřujících k vypátrání objektu pátrání. V nejzávažnějších případech jsou oslovováni o pomoc při pátrání i spoluobčané, dobrovolníci a psovodi z výukového a školícího střediska, které sídlí na okrese Kolín.

V případech hrozí-li nebezpečí ohrožení života nebo zdraví pohřešovaného, nebo se jedná o osobu přestárlou, zdravotně postiženou, nebo o osobu nebezpečnou pro okolí, ale i o dítě, kde lze předpokládat, že je obětí trestného činu, je bezprostředně vyhlášeno mimořádné pátrací opatření. Mimořádné pátrací opatření je rozesíláno i s fotografií pohřešovaného na všechny služebny P ČR. Toto opatření ukládá seznámení všech policistů o pohřešování osoby a bezodkladné provedení šetření např. v azylových domech, v ubytovnách, na autobusových a vlakových nádražích, v psychiatrických a zdravotnických zařízeních. Úkoly je nutné provést ve stanoveném termínu a podat informaci krajským správám policie, která provedou vyhodnocení v rámci kraje a souhrnnou zprávu odešlou na Policejní prezidium České republiky. V případě zjištění kladné informace jsou neprodleně vyrozumívány vyhlášující útvary k provedení dalších neodkladných opatření.

Útvar policie, který pohřešovanou osobu vypátral, ji požádá o podání informace k jejímu současnému pobytu, ale i dalších skutečností pro posouzení, zda se nedopouštěla protiprávního jednání nebo zda se nestala obětí takového jednání. Každý jedinec, který dovršil 18-ti let má právo se rozhodnout, zda souhlasí s informováním oznamovatele pohřešování o jeho současném místě pobytu. Výjimkou jsou osoby soudem zbavené způsobilosti k právním úkonům.

Po vypátrání pohřešované osoby mladší 18 let, policista provede výslech osoby se zaměřením zejména k místu jeho pobytu a zda se osoba nedopouštěla protiprávního jednání nebo zda se nestala obětí takového jednání. Současně vyzve zákonného

¹⁹ Příloha B *Dítě v ohrožení*.

zástupce k jejímu převzetí. Pokud je ze strany zákonného zástupce předání neuskutečnitelné, předá ji místně příslušnému OSPOD k podání návrhu soudu na její dočasné umístění v příslušném školském zařízení formou předběžného opatření.

Výpověď pohřešované osoby a úřední záznam o provedených úkonech policista zašle vyhledávajícímu útvaru, který celostátní pátrání v PATROS odvolá a zruší veškerá dosud prováděná opatření.

2.3 Sociálně-právní ochrana dětí

2.3.1 Charakteristika sociálně-právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, na jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, na zaměstnání. Zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.

Z výše uvedeného je zřejmé, že ochrana dítěte zahrnuje rozsáhlý soubor práv a oprávněných zájmů dítěte, které jsou upraveny v různých právních odvětvích, v mezinárodních smlouvách a vnitrostátních předpisech.

2.3.2 Základní zásady sociálně-právní ochrany dětí

„V Zákoně o sociálně-právní ochraně dětí jsou zaneseny „Základní zásady sociálně-právní ochrany dětí“. Jde o vymezení nejdůležitějších hledisek sociálně-právní ochrany a výslovné zakotvení oprávnění dítěte i jeho rodičů.

a) Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte.

b) Každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.

c) Každý je oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a na skutečnost, že se jedná o dítě, kterému by měla být věnována zvýšená pozornost.

d) Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. O pomoc může požádat orgány a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení. Tyto orgány jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc.

e) Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí,

které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

*f) Rovněž rodič nebo jiná osoba zodpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně-právní ochrany, státní orgány, popřípadě pověřené osoby.*²⁰

2.3.3 Právní předpisy ochrany dítěte

Na prvním místě je nutno zmínit Úmluvu o právech dítěte z roku 1989 (publikována jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), která tzv. dětská práva rozlišuje na čtyři základní skupiny:

- a) ochrana práva,
- b) práva směřující k zabezpečení blaha dítěte,
- c) práva směřující k osvobození dítěte, dávající dětem stejná práva jako dospělým,
- d) práva dítěte ve vztahu k jeho rodičům, pokud jde o seburčení dítěte, jeho samostatnost v rozhodování.²¹

Ústavní zákon Listina základních práv a svobod č. 2/1993 Sb. věnuje pozornost dětem a rodině v článku 32 tak, že dává rodičovství a rodinu pod ochranu zákona a dětem a mladistvým zaručuje zvláštní ochranu. Zdůrazňuje rovnoprávnost dětí narozených v manželství i mimo ně.²²

Sociálně-právní ochranu dětí stanovuje Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v §1 jako:

- a) ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.²³

Dalšími právními předpisy, které upravují specifické oblasti ochrany dítěte jsou např. zákon o rodině, trestní zákoník, trestní řád, občanský soudní řád, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a další.

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2006. s. 362-363.

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2006. s. 29.

²² Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*.

²³ Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*.

Výše uvedené zákony a právní předpisy jsou zaměřeny na nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte. Ochrana dítěte je poskytována všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace, pohlaví, podle rasy, barvy pleti, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu. Sociálně-právní ochrana je poskytována všem nezletilým dětem mladším 18 let, pokud zletilosti nenabýly dříve, a je poskytována bezplatně. Stát je odpovědný za ochranu dětí, ale nenahrazuje odpovědnosti a povinnosti rodičů.

2.3.4 Popis činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí

Nejdůležitější pro činnost OSPOD je princip preventivního působení na rodinné vztahy. Důraz je také kladen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů).

OSPOD zajišťují pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy z důvodu, kdy jsou děti dočasně nebo trvale zbaveny svého rodinného prostředí nebo nemohou být v tomto prostředí ponechány.

V případě soudního rozhodnutí o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy jsou OSPOD povinna sledovat průběh výkonu. Nejsou oprávněna zasahovat do řízení a provozu zařízení kam bylo dítě umístěno, ale sledují rozvoj schopností dětí a vztahy mezi rodiči a dětmi.

2.3.5 Typické situace, při kterých je poskytována sociálně-právní ochrana dětí

V posledních letech za velmi přínosné je považována úzká spolupráce policie s OSPOD v souvislosti s pátráním po pohřešovaných dětech. Sociální pracovníci pomáhají charakterizovat rodinu a rodinné vztahy a vazby pohřešovaného dítěte a mnohdy i rodičovskou výchovu.

Za typické situace, při kterých je poskytována sociálně-právní ochrana dětí jsou pokládány skutečnosti, kdy rodiče dětí zemřeli nebo děti byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby, kdy tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy nebo kdy se děti opakovaně dopouští útěků od rodičů. Za rozhodující aspekt k poskytování sociálně-právní ochrany dětí je považováno neplnění rodičovské zodpovědnosti.

„Obsahem právního vztahu mezi rodiči a dětmi jsou konkrétní práva a povinnosti, která však mají různou povahu. Zákon o rodině v původním znění používal pojem práva a povinnosti rodičů k dětem, který byl zejména teorií chápán jako **právní institut rodičovských práv**. Vedle tohoto institutu pak zákon o rodině upravoval a i nyní upravuje další práva a povinnosti rodičů k dětem, zejména určení jména a příjmení dítěte a vyživovací povinnost k dítěti. Velká novela zákona o rodině použila pro název tohoto institutu nové označení **rodičovská zodpovědnost**.

Nově formulované ustanovení § 31 odst. 1 zákona o rodině vymezuje rodičovskou zodpovědnost jako **souhrn práv a povinností**:

- a) **při péči o nezletilé dítě,**
- b) **při zastupování nezletilého dítěte,**
- c) **při správě jeho jmění.**

Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům (§ 34 odst. 1 zákona o rodině). Nositelem rodičovské zodpovědnosti se rodič stává pouze na základě existence vztahu rodičovství, bez ohledu na to, zda rodiče jsou manžely, zda spolu žijí, či nikoli.²⁴

OSPOD jsou informovány o všech případech rozpadu manželství v souvislosti s úpravou poměrů rodičů k nezletilému dítěti. Nezletilé děti těchto rodičů jsou automaticky zaneseny do evidence OSPOD do doby jejich plnoletosti. Pokud u rodičů selhala péče o nezletilé dítě, nebo se objeví výchovné problémy rodičů či problémové chování dítěte, přichází pomoc sociálně-právní ochrany dětí.

Problémové situace, kdy děti vedou zahálčivý život nebo nemravný život, spočívající v tom, že zanedbávají školní docházku, utíkají z domova, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo opakovaně či soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití jsou nejvíce řešeny OSPOD.

Příčiny a okolnosti výskytu patologických jevů dětí je nevyhnutelné hledat především v jejich rodinách, škole, partě, mezi kamarády.

Hlavním předpokladem průzkumu této práce bylo zjištění, zda úteky nezletilých a mladistvých z domova jsou zapříčiněny situacemi v rodině. V následující kapitole bakalářské práce je popisována rodina, její funkce, rodinná výchova a charakterizovány nejčastější typy problémově zatížených rodin.

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 2006. s. 220-221.

2.4 Rodina

Rodina je primární sociální skupinou, kde se formuje a vyvíjí osobnost další nastupující generace, kde probíhá primární socializace. Jak rodina jedná s dítětem, jaké postoje k němu zaujímá, jakou je citovostí a oporou dítěti, tím mu zprostředkovává zvládnání základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. V rodině se uskutečňuje první kontakt se společností a kulturou. Výchovou rodičů je utvářena identita jedince a sociální role.

Láska, zájem a komunikace mezi členy rodiny jsou považovány za důležité aspekty, i když mezi členy rodiny dochází k občasným konfliktům a hádkám. Rodina je společenstvím, kde se jedinci dostává zázemí, jistota, pochopení, bezpečí, kde dochází k uspokojování základních bio-psycho-sociálních potřeb.

Rodina je jedna ze základních složek společnosti, kde je zajišťována péče o děti a mládež a podporován rozvoj osobnosti v socializačním procesu. Výrok, který je ve společnosti často slýcháván uvádí Zdeněk Helus ve své knize „*Sociální psychologie pro pedagogy*“:

„Rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti. Vždyť rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen že dítě obklopuje, ale také se do něho promítá.“²⁵

Citovaný výrok je příkladný pro průzkumnou otázku této práce. Způsob výchovy v rodině ovlivní socializaci jedince. V případě, že rodina selhává, nastupuje stát, který se snaží o resocializaci jedince do společnosti.

2.4.1 Funkce rodiny

Kategorizace rodin z hlediska jejich funkčnosti:

Rodina, která uspokojuje základní potřeby dítěte, poskytuje prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými, je útočištěm v situacích životní bezradnosti; souhrnně řečeno rodina zajišťující dětem kvalitní socializační proces, je nazývána **rodinou stabilizovaně funkční**.

Funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy. V každé rodině dochází k určitým problémům, které způsobují např. vnější okolnosti, osobní selhání i události, které přináší sám život. Příkladem problémů mohou být občasné hádky mezi rodiči, potíže s dítětem, zasahování prarodičů do života rodiny nebo i dočasná finanční nouze. V prostředí funkční rodiny se tyto problémy dokážou vždycky vyřešit a díky nim

²⁵ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 135.

se vztahy a komunikace v rodině pozitivně rozvíjí a upevňuje. Těchto rodin je asi většina.

Další kategorií jsou **rodiny problémové**. V těchto rodinách jsou kumulovány problémy z hlediska plnění jejich funkcí. Členové rodiny řeší různé, již krizové situace, které sami nemohou vyřešit a hledají pomoc, která je ale účinná jenom dočasně. Rozchod a hledání způsobu jak uspořádat záležitosti, aby jimi děti netrpěly je častou alternativou řešení.

Problémové rodiny sami vyhledávají pomoc a mají zájem řešit daný problém s odborníky vnějších institucí. Naopak nutností zásahů samotných vnějších institucí dochází u tzv. **dysfunkčních rodin**. Samotný název napovídá, že se jedná o rodiny, které jsou nefunkční. Jedná se rodiny, ve kterých jsou vážně a dlouhodobě narušeny funkce rodiny a nebo členové rodiny nechápou plnění některých základních funkcí rodiny. V těchto rodinách dochází k vážnému ohrožení dítěte. Příkladem mohou být rodiny zatížené psychickými či jinými poruchami, ve kterých dochází k demoralizaci soužití. Nebo to jsou rodiny zatížené alkoholizmem či rodiny s podprůměrným příjmem tísnící se v nevyhovujícím bytě. Rozchod rodičů zanechává v těchto případech traumatické a dlouhodobě působící následky.

Poslední, nicméně vyskytující se rodinou v naší společnosti je **rodina afunkční**. V této rodině dochází k vysokému ohrožení života dítěte z důvodu nezájmu o dítě, který graduje k nenávisnému až nevráživému postoji k dítěti. V rodině, kde se většinou hromadí patologické projevy je život dítěte natolik ohrožen, že je v těchto případech nutností hledat řešení zcela mimo tuto rodinu. Zpravidla se tak děje rozhodnutím soudu o zbavení rodičovských práv a umístěním dítěte v některém zařízení náhradní rodinné péče nebo v dětském domově.²⁶

Pokud lze předpokládat, že útěky dětí z domova jsou nejčastěji zapříčiněny situací v rodině, v rodině problémové, disfunkční je na místě seznámení se s charakteristikou těchto rodin.

2.4.2 Charakteristika nejčastějších typů problémově zatížených rodin

Úvod této kapitoly je věnován citaci dopisu na rozloučenou před útekem z domova sedmnáctileté dívky:

²⁶ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 152.

„Ahoj maminko, sice jsem už několikrát přemýšlela o tom, že odejdu. Dneska jsem se k tomu rozhodla kvůli tomu, že jsem pochopila, že to už takhle dál jít nemůže. Mami, já už prostě nemám sílu dělat to, co chcete vy a né já. Potom se akorát všichni trápíme a je to jenom kvůli mně. Vždycky jsem se snažila, abych vás v ničem nezklamala a teď vím, že já na to prostě nemám! Takže vím, že vás zklamu, ale myslím, že takhle to bude pro nás všechny lepší. Je to asi jen a jen moje chyba, protože jsem se snažila být takovou jakou jste mě chtěli, ale teď vím, že to byla chyba, když jsem neřekla to, co jsem si myslela, na tom už ale nesejde. Mami, nechci, aby jste mě hledali. Já se třeba za čas vrátím, ale teď potřebuji být sama. Já si to potřebuji urovnat v hlavě a hlavně se naučit žít podle svého a né podle toho jak to chce moje okolí. Třeba to nechápeš proč jsem za tebou nepřišla, ale já měla strach, že tě hrozně zklamu a to jsem nechtěla. Ono je lepší, že jsem odešla, já bych totiž brzy udělala ještě větší blbost. Tak zatím pa P.S. Nezlob se.“

Z citovaného dopisu je velmi obtížné přesně charakterizovat typ problémově zatížené rodiny. Lze se pouze domnívat, že se může jednat o rodinu ambiciózní, perfekcionistickou, přetíženou či autoritářskou.

Nezrálá rodina

Stává se, že dítě se narodí mladým, nevyzrálým, nezkušeným jedincům, kteří mají mnoho problémů sami se sebou, teprve hledají své postavení ve společnosti nebo svůj samotný způsob života. Jsou zvyklí, že je stále o ně rodiči pečováno a náhle mají vychovávat a pečovat o své dítě. Kolikrát je konstatováno „dítě má dítě“. Nezralost rodičů v oblasti zkušeností, citů a s tím spojené i problémy sociální a ekonomické působí negativně už v počátcích života dítěte.

Přetížená rodina

Rodiče mají o výchovu a péči o dítě upřímný zájem. A přesto dítě strádá v uspokojování řady svých důležitých potřeb. Přetíženost matky nebo otce se promítá do způsobu soužití a snižuje psychologickou funkčnost rodiny vzhledem k dítěti. Někteří rodiče zvládnou řešit nápor hromadících se problémů bez jakékoli krize, ale někteří přetíženost nezvládají a tím ovlivňují zdravé fungování rodiny. K přetíženosti lze zařadit různé konflikty v rodině, mezi manžely, v zaměstnání, ale i narození dalšího dítěte, starosti způsobené nemocí v rodině nebo i bytové a ekonomické problémy.

Ambiciózní rodina

V této rodině je hlavním problémem to, že rodiče jsou nadměrně pohlcováni potřebami k vlastnímu uplatnění, vzestupu a seberealizaci. Jejich hlavními životními cíli jsou například kariéra v zaměstnání, úspěšnost ve studiu, vysoký materiální standard (rodinný dům, luxusní auto, špičkové vybavení domácnosti) a to vše na úkor rozvoje osobnosti jejich dětí. V těchto rodinách děti strádají v citových potřebách, potřebách příslušnosti k domovu, jistoty a stability. Děti v těchto rodinách jsou neuspokojené, ale nedovedou vyjádřit co jim vlastně chybí; a rodiče popírají, že by jim vůbec něco mohlo chybět.

Perfekcionistická rodina

Pro tuto rodinu je typické, že rodiče staví své děti do situací podávat neustálé vysoké výkony, vykazovat perfektní výsledky a být vždy lepší než druzí. A to bez ohledu na předpoklady dítěte a zásady jeho harmonického rozvoje. Dítě se dostává do permanentní zátěže, neboť musí vynakládat extrémní úsilí. Dítě prožívá pocity úzkosti a vyčerpanosti, ztrácí sebejistotu a sebedůvěru. Selhání je rodinou i samotným dítětem prožíváno jako „katastrofa“, kdy nastává disharmonie ve vztazích mezi dítětem a rodiči. V této rodině hrozí vážné ochromení vývoje a narušení citového zázemí dítěte.²⁷

Autoritářská rodina

„Za autoritářskou bývá označována rodina, kde jsou vztahy k dítěti/mladistvému omezeny na ustavičné příkazování a zakazování, „dirigování“, aniž je přihlíženo k potřebě dítěte také se samostatně rozhodovat a nést zodpovědnost; projevovat svou spontaneitu; být bráno v úvahu se svými názory a zájmy; pociťovat určitou míru osobní autonomie.“²⁸

Rozmazlující (protekcionistická) rodina

„Typická je zde tendence vždycky dítěti vyhovět, dát mu za pravdu, postupovat, jak si ono samo žádá.“²⁹ Existují tři formy rodinného protekcionismu.

²⁷ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 151-155.

²⁸ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 157.

²⁹ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 158.

Protekcionalismus útočný – kde se dle mínění rodičů dítěti křivdí a rodiče vždy vystupují na ochranu dítěte; **protekcionalismus soucítící** – rodiče zaujmají spolutrpitelské postoje a **protekcionalismus služební** – rodiče se zcela ve všem podřizují dítěti, za každou cenu mu chtějí vyhovět a posloužit.

Rodina nadměrně liberální a improvizující

V této rodině dítě strádá nedostatkem řádu, programu. Rodiče se domnívají a důvěřují v to, že dítě si samo zvolí to, co mu nejlépe prospěje. Neuvědomují si, že dítě trpí přemírou volnosti, se kterou si samo neví rady a které využívá, resp. zneužívá po své libovůli. Dítě nepřivyká principům, kterými je třeba se řídit a podléhá nebezpečným sklonům, např. lenosti, pochybným zábavám, sobectví i asociálnímu sdružování.

Odkládající rodina

Některé rodiny své krize či přetíženosti řeší „odkladem“ dětí komukoliv a kdykoliv je to jen trochu možné. Zpočátku vypomohou prarodiče ve snaze ulehčit mladé rodině a současně potěšit se vnoučetem. Vážná situace nastává, když rodiče své dítě svěřují každému, kdo je jen trochu ochoten jim „odpomoci“. Dítě absolvuje střídavé návštěvy u prarodičů, tet a strýčků, u přátel nebo známých. Tím je ohrožena základní osa jeho citového zrání, ohroženo harmonické vytváření sociálních návyků a postupně je dítě i morálně rozvráceno pocitem, že o ně nikdo nestojí, že nikam nepatří.³⁰

Disociovaná rodina

„Pro tento typ je charakteristické, že jsou vážně rozrušeny (disociovány) důležité vztahy, jejichž rozvinutost a spolehlivost je nezbytným předpokladem psychologické funkčnosti rodinného prostředí. Narušeny mohou být vnější anebo vnitřní vztahy rodiny, eventuálně oboje.³¹

Příkladem narušení vnějších vztahů rodiny může být **izolovanost rodiny** - omezení kontaktů s jinými rodinami, příbuznými a přáteli, dalšími sociálními skupinami. S izolovaností rodiny může souviset i druhá forma, tj. narušení vnějších vztahů – **konfliktovost** - např. rodiny neustále proti něčemu protestují, prosazují to, oč jim jde, ale je to neslučitelné s požadavky a zájmy okolí. Příkladem narušení vnitřních vztahů rodiny jsou konflikty mezi samotnými členy rodiny (např. v rodině panuje napětí,

³⁰ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 158-161.

³¹ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 160.

neklid, v rodině dochází i ke vzájemnému fyzickému napadání) a oslabení vzájemných kontaktů. Dítě vyrůstající v takovém prostředí vykazuje zpravidla příznaky vážného citového strádání (deprivace).³²

2.4.3 Rodinná výchova

K charakteristice zdravého ideálního prostředí pro výchovu adolescenta je použit výrok Jesse Jacksona z knihy „*Puberťáci a adolescenti*“ autorů Carr-Gregga Michaela a Shale Erina: „*Pro děti je mnohem důležitější vaše přítomnost než vaše dárky.*“³³

Rodinná výchova je základem pro formování osobnosti člověka a je rozhodující pro jeho mravní vývoj.

Výchova v rodině úzce souvisí se socializací jedince. Pojem socializace lze poprvé najít u významného klasika francouzské sociologie E. Durkheima, který v roce 1902 konstatoval na přednášce s tématem „Výchova, morálka a společnost“, že „*výchova (education) je ve své podstatě metodickou socializací. Durkheim tím myslí, že výchova má být systematicky organizovaným působením, kterému musí být podroben každý člověk ve společnosti, aby se v této společnosti konstituoval jako jedinec společenský – tedy socializovaný, což znamená jednat tak, že slouží vychování samotné této společnosti. Výchova jakožto metodická socializace patří mezi základní vynálezy a nástroje kultury každé společnosti.*“³⁴

Mladý člověk si má odnášet do života správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám společnosti. Stabilita rodiny je předpokladem zdravé a přiměřeně správné výchovy dítěte. Toto výchovné prostředí se vyznačuje trpělivostí, tolerancí, prostředím vzájemného respektu a podpory. Rozhodující úloha ve výchově připadá rodičům, kteří mají být svým chováním a vztahem ke společnosti příkladem svým dětem a svou osobností přispívat k utváření sociálního a emocionálního klimatu v rodině. Avšak osobností se člověk nerodí, nýbrž se jí stává vlivem svého životního prostředí nebo učením získaných zkušeností ze sociálního a kulturního prostředí. Proces učení a formování osobnosti probíhá od raného dětství jako tzv. primární socializace, tj. v rámci dané rodiny, k níž jedinec přísluší.³⁵

³² HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 160-161.

³³ CARR-GREGG, Michael, SHALE, Erin. *Puberťáci a adolescenti*. 2010. s. 8

³⁴ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 69.

³⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. 1993. s. 27-28.

Právě výchovné postoje se tvoří ve složitém vývojovém procesu souvisejícím s celým vývojem osobnosti rodičů. V jejich utváření spolupůsobí například vlastní zkušenosti z dětství, vztah k vlastním rodičům, inteligence a vzdělání, osobní systém hodnot a ideálů, ale i všechny konflikty, napětí, úzkosti, jimiž ve svém vztahu k dítěti rodič prochází.

Stěžejním průzkumem této práce byla rodina, rodinné prostředí a současně s tím spojené i výchovné postoje rodičů. Nesprávné nebo problematické výchovné postoje lze řadit i mezi příčiny útěků dětí z domova. Na tomto místě je třeba zmínit se o **skupinách výchovy**.

Výchova zavrhuující

K zavrhuujícímu postoji vůči dítěti dochází tehdy, kdy dítě svou existencí připomíná jednomu nebo oběma rodičům nějaký životní nezdár, hluboké zklamání nebo jinou životní nepříjemnost (nechtěné dítě, děti neprovdaných matek). Dítě je vědomě nebo nevědomě trestáno, omezováno, utlačováno, zaháněno do postoje vzdoru a protestu.

Výchova zanedbávající

S touto výchovou lze počítat v rodinách žijících na nízké socioekonomické úrovni nebo v rodinách negramotných rodičů či přistěhovalců. V těchto rodinách jsou děti přetěžovány nadměrnými pracovními úkoly a nevytvoří si vědomí povinnosti. Děti si zvykají na „volný život“, častěji bývají ponechány samy sobě, školu přijímají jako nutné zlo, jemuž hledí pokud možno uniknout.

Výchova rozmazlující

U této výchovy dochází k obtížné situaci dítěte, které mnohdy nedokáže vyjít z láskyplné náruče svých rodičů do „cizího“ světa. Rodiče na dítěti nezdravě citově lpí, zbožňují je. Přejí si, aby dítě zůstalo stále dětsky roztomilé, nedospělé, citově na nich závislé. Rodiče nedovolují dítěti se přirozeně osamostatňovat. Nekladou na něj žádné nároky, odstraňují mu všechny překážky a podřizují se jeho přáním a náladám. Tito rodiče u dítěte brzo ztrácí autoritu a nedodávají mu dost jistoty a sebedůvěry pro náročné soužití s druhými dětmi a dospělými.³⁶

³⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina psychologickém poradenství*. 1992. s. 60-62.

Výchova příliš úzkostná a protektivní

Tato výchovy se nejvíce objevuje u rodičů věkově starších, prarodičů nebo rodičů tzv. „vymodlených dětí“. Rodiče na dítěti lpí ze strachu, aby si neublížilo, příliš je ochraňují a brání mu v činnostech, které se jim zdají být nebezpečné; zbavují dítě vlastní iniciativy. Dítě se snaží tuto situaci překonat a nebo z ní uniknout.

„Děje se tak aktivním protestem, agresivním chováním vůči láskyplným omezovatelům snahou kompenzovat domácí omezování aktivitou mimo dohled a dosah rodičů, vlichotit se do různých kolektivů a part (čím jsou party navenek výbornější, tím jsou pro tyto děti přitažlivější).“³⁷

Některé děti naopak reagují útlumem aktivity a pasivním podřízením. Tyto děti jsou navenek hodné a nenápadné, ale nedovedou se zapojit do kolektivu a přizpůsobit se; bojí se něco samostatně podnikat.

Výchova s přepjatou snahou o dokonalost dítěte (perfekcionismus)

Rodiče se snaží, aby dítě bylo ve všem co nejdokonalejší, nebo alespoň v oboru, který má z jejich hlediska zvláštní hodnotu. Tato výchova klade na dítě vysoké nároky a dítě je nezdravě přetěžováno.

Výchova protekční

Způsob této výchovy je většinou uplatňován rodiči, kteří jsou neuspokojeni ve své životní kariéře nebo u starších rodičů, kteří nemají dost času, aby zajistili budoucnost dítěte. Rodiče se snaží, aby dítě dosáhlo hodnot jež oni pokládají pro život za výhodné a významné. Rodičům záleží na hodnotách, ale nikoli na způsobu jakým se jich dosáhne. Nejde jim o to, aby dítě bylo dokonalé, ale aby se dostalo tam, kde je chtějí mít.³⁸

2.4.4 Vliv struktury rodiny

Rodinné prostředí, výchovné styly a postoje lze pokládat za určité motivy k útěku dítěte z domova. Útěk dětí z domova je ovlivňován i strukturou rodiny, kde děti žijí, kde jsou vychovávány a kde se vytváří jejich osobnost.

³⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina psychologickém poradenství*. 1992. s. 63.

³⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina psychologickém poradenství*. 1992. s. 62-64.

Rodina úplná

V úplné rodině se výchovného procesu zúčastňují oba rodiče. Úplnost nezaručuje kvalitní výchovu. Úplná rodina za jistých okolností se stává i příčinou delikvence nebo příčinou útěků dětí z domova. Může jít o to, že rodiče mají pasivní postoj ke společenským normám a požadavkům a nebo sami si pěstují nesprávný vztah k jiným sociálním skupinám. Tento negativní postoj vědomě nebo nevědomě, přímo nebo nepřímo vštěpují i svým dětem. Příkladem takových to rodičů je vzdělání rodičů, které je natolik nízké, že nejsou schopni akceptovat požadavky společnosti a nejsou si tím vědomi dopadu na dítě při vlastním výchovným působení.

Nesprávnou výchovu dětí v rodině vyvolává nadměrná anebo nedostatečná láska k nim, případně silné či slabé vyžadování disciplinovaného jednání.

Rodina úplná – neuspořádaná anebo rozvrácená

Tento rozdíl chápeme na základě vztahů mezi rodiči. Rozvrácená rodina charakterizuje narušený, stále přítomný vztah jejich členů. V těchto rodinách je běžný nedostatek lásky k dětem, vypukají těžké rodinné konflikty, rodičovské vzory jsou na nízké úrovni.

Oba typy rodiny jsou potenciálním zdrojem delikvence a útěků dětí z domova.

Rodina neúplná

V rodině vychovává jen jeden z rodičů a nebo příbuzný. Tento typ rodiny vzniká buď přirozenou cestou – jeden z rodičů zemřel a nebo, kdy nebylo manželství uzavřeno. Často vzniká na základě rozvodu rodičů. Projevit se zde můžou další činitelé delikvence – ekonomická situace rodiny, psychické zatížení dětí, které porovnávají své postavení v rodině s postavením dětí z jiných rodin nebo možnostmi vrstevníků.³⁹

V předchozí kapitole byla zmíněna tzv. primární socializace, která se utváří v rámci dané rodiny. Významnou roli pro utváření osobnosti adolescenta sehrává škola a vztah s vrstevníky. Lze hovořit o tzv. sekundární socializaci.

Dlouhodobé problémy ve škole, špatné školní výsledky, vliv spolužáků-vrstevníků byly aspekty další průzkumné otázky této bakalářské práce.

³⁹ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 170-175.

2.5 Škola a vrstevníci

2.5.1 Škola

Největší vliv na utváření osobnosti mladého člověka po rodině má škola, školní prostředí.

Škola je společenskou institucí, která má za úkol pomáhat každému žákovi všestranně se rozvíjet fyzicky, psychicky, mravně a sociálně. Ve škole na žáka působí obsah učiva, osobnost učitele, spolužáci a celá atmosféra třídy i školy. Učitel má pomáhat žákovi překonat těžkosti spojené s osvojováním vědomostí, zručností anebo se slabě pochopeným učivem. Nezajímavé formy učiva a metody práce vedou k zápornému vztahu žáka ke škole a provokují jeho aktivity nežádoucím směrem, např. k záškoláctví.

„Baumrindová (1989,1991) rozlišila – v návaznosti na starší typologie – tři typy rodičovských výchovných stylů a zkoumala, jak koreluji se školní úspěšností, včetně závislosti této korelace na věku školáků.

1) Autoritářský (authoritarian) styl: vyznačuje se vysokým stupněm direktivnosti a rigidnosti (ulpělosti, nepružnosti) v prosazování požadavků na poslušnost dítěte. Rodiče s dítětem málo komunikují, spíše uplatňují striktní zásadu „mlč a dělej, co ti říkám“. Významnou roli hraje trestání, v neposlední řadě i fyzické.

2) Povolující (permisiv) styl: vyznačuje se důrazem na poskytování maximální volnosti dítěti. Požadavky a omezování jsou minimální, trestání je eliminováno. Významnou roli hraje ve vztahu k dítěti předpoklad, že „nakonec určitě přijde k rozumu“, „samo musí vědět, oč mu jde“, „ať se samo rozhodne a pak vidí, k čemu to vede“.

3) Styl opřený o autoritu (authoritativ): vyznačuje se jasným stanovením zásad a principů vymezením toho, co je správné a co ne. Oproti prvnímu stylu – autoritářskému – zde ale rodiče s dítětem komunikují a dbají, aby požadavkům dobře rozumělo a jasně vědělo, čemu slouží a proč platí nekompromisně, byť ne rigidně. Rodiče, kteří požadavky takto v komunikaci s dítětem uplatňují, jsou mu v jejich plnění pomocí, vzorem (modelem), autoritou hodnou následování; odtud i název tohoto stylu. Baumrindová prokázala, že děti, vyrůstající v podmínkách stylu opřeného o autoritu, a to nezávisle na věku (od dětí předškolních až po žáky středních škol), na etnickém

původu a statusu, dosahují lepších výsledků v ukazatelích vývoje osobnosti, testech rozumových schopností a výsledcích školní práce než děti ostatních dvou stylů.“⁴⁰

Dlouhodobé nezvládnutí učiva a školních povinností spojených s nevhodným chováním žáka je nutné považovat za jednu z příčin častých útěků z domova. Ojedinelý neúspěch u jinak bezproblémového žáka s průměrným prospěchem lze pokládat za afektivní rozhodnutí dítěte nevrátit se ze školy domů. Špatná známka nebo poznámka v žákovské knížce v dítěti vyprovokuje i určitou obavu či strach z potrestání od rodičů, byť formou pohlavku, výtek, nadávek nebo zákazem oblíbené činnosti dítěte. V období pubescence útek z domova lze odůvodnit jeho vývojovou změnou chování, myšlení a prožívání. V tomto období se u starších žáků objevují projevy vzdorovitosti k plnění školních povinností, ale i změny v chování vůči rodičům i učitelům.

Z vlastní praxe si vzpomínám na oznámení pohřešování čtrnáctiletého chlapce, kdy otec uváděl, že syn během studií byl premiantem třídy, ale v posledním půl roce se jeho prospěch velmi zhoršil a ke školním povinnostem přistupoval flegmaticky. Chlapcův zájem směřoval k neustálému vysedávání u počítače. Otec měl zájem o spolupráci se školou, kde změnu chování jeho syna učitelé odůvodňovali obdobím pubescence. Ale otec nadále lpěl na řádné školní přípravě a opravě špatných známek. Z těchto důvodů mezi nimi docházelo k častým hádkám a konfliktům. Chlapec byl nalezen v bytě u své babičky. Po vypátrání měl otec i syn zájem o společný rozhovor. V závěru své výpovědi k důvodu útěku chlapec, mimo jiné uvedl: „*S tátou jsem se dohodl, že mi nebude už říkat o žákovskou knížku, že chce, abych se od této doby staral o školu sám a ukázal mu žákovskou kdy budu chtít já. Řekl mi, že to nechá na mě, že se mám o sešity starat sám a když budu něco potřebovat, mám za ním přijít.*“

V některých případech motivuje děti k útěku z domova i jejich osobní selhání a obavy, že své rodiče zklamaly.

2.5.2 Vliv vrstevníků

K dalším činitelům pro utváření osobnosti jedince lze pokládat vrstevníky, spolužáky. Ve škole je dítě v takovém prostředí, které má velmi příznivé podmínky na jeho sociální vývoj a celkový růst. Dítě do školy přichází se svými návyky a zvyklostmi z rodinného prostředí a svým jednáním více nebo méně působí na spolužáky. V důsledku vlivu

⁴⁰ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007. s. 169.

vrstevníků nastává uvolňování se z vlivu dospělých, navazování rovnocenných kontaktů a utváření zodpovědnosti za vlastní činy.

„Důležitost vrstevníků jako činitelů socializace vzrůstá v adolescenci, protože to, co bylo zčásti „hráno“ v šesti nebo sedmi, se stává „vážným“ v patnácti či šestnácti. To, co si učitelé a rodiče myslí, má často pouze poloviční důležitost vzhledem k tomu, co si myslí přátelé – vrstevníci. Obliba na střední škole či společenská úspěšnost v tanečních se stává hmatatelným potvrzením (afirmací) sebehodnocení. Mnohé závisí na tom, jakou referenční skupinu si adolescent zvolí. Způsob jak adolescent hodnotí sám sebe, závisí výrazně na tom, zda je akceptován specifickou skupinou, nikoliv školou jako širším společenským celkem.“⁴¹

Postavení dítěte ve vrstevnické skupině má určité nároky. Například úprava zevnějšku, postoj ke škole, k rodičům, způsob vyjadřování, druh preferované hudby jsou aspekty ovlivňující přijetí dítěte do vrstevnické skupiny. Děti žijící v nestabilní dysfunkční rodině, v rodině, kde chybí opora, pochopení, porozumění mají častější potřebu kladného přijetí ke skupině. Z důvodu sebeprosazení a získání sebevědomí jsou kolikrát ochotny podřídit své chování a jednání jakékoli činnosti.

„Ačkoliv jsou mladí lidé v adolescenci značně orientováni na vrstevníky, neznamená to, že jsou zcela odcizeni rodině. Je jisté, že řada dospívajících se často hádá s rodiči o oblečení, o čistotu, o drobné práce v domácnosti, o venčení psa, vynášení odpadků či o školní přípravu. Ale většina adolescentů má citové pouto a respekt ke své rodině, doufá, že jsou na ně rodiče alespoň vskrytu pyšní, a vědí, že rodiče jim mnohé obětují.“⁴²

„Mamčo, rozhodla jsem se dobrovolně néé utéct, ale odejít. Máte dost starostí. Vystačíte si tu sami s Domčou a Ládíkem. Já jsem tu zbytečná, prostě něco jako kus hadru. Ale to je jedno! Prostě odešla jsem dobrovolně, pro váš klid!“

Citace vzkazu matce od pohřešované sedmnáctileté dívky je úvodem závěrečné kapitoly teoretické části bakalářské práce.

⁴¹ JEDLIČKA, Richard, KLÍMA, Petr, KOŤA, Jaroslav, NĚMEC, Jiří, PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 2004. s. 45.

⁴² JEDLIČKA, Richard, KLÍMA, Petr, KOŤA, Jaroslav, NĚMEC, Jiří, PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 2004. s. 45.

2.6 Útěky z domova

Útěky z domova, lhaní, záškoláctví, toulky, ale i krádeže lze zahrnout do kategorie poruch chování dítěte. Původ těchto poruch chování bývá někdy v samotném disharmonickém vývoji osobnosti dítěte, většinou však ve zvláštní nepříznivé souhře osobnostních rysů dítěte a výchovných vlivů v jeho prostředí. Lhaní, záškoláctví i drobné krádeže se spolu s dalšími již uváděnými příčinami objevují v motivech útěků dětí z domova. Ne vždy se jedná pouze o jednu, pro dítě nepříznivou situaci. Útěky z domova, ale i další poruchy chování dítěte přivolávají pozornost i zákroky veřejných institucí – školy, policie, sociálních pracovníků, soudů.⁴³

Útěky dítěte z domova prožívají rodiče těžce. Provází jej úzkost, neví, kde dítě je a co se s ním děje; nejistota, když neznají příčinu takového jednání a strach o dítě, o jeho zdraví. Takový to prožitek je pak zpravidla doplněn ještě rozhořčením, když se dítě najde a když se potvrdí, že odešlo o své vůli.⁴⁴

K popsání postoje rodičů k dítěti po jeho nalezení je použita citace z knihy „*Jak a proč nás trápí děti*“ autorů Zdeňka Matějčka a Zdeňka Dytrycha:

„První okamžitou reakcí rodičů bývá agrese vůči dítěti (výprask, příslib nejrůznějších trestů apod.) a dlouhodobě pak potřeba nějak to dítěti „vrátit, nějak se „pomstít“ za prožité utrpení. V jednání dítěte totiž rodiče spatřují především akt „svévole“, která je zraňuje, projev nedůvěry či dokonce pohrdání jejich péčí a láskou.“⁴⁵

Autoři Zdeněk Matějček a Zdeněk Dytrych ve své knize „*Jak a proč nás trápí děti*“ rozlišují v kapitole „Poruchy chování“ dvě formy útěků, kdy každá z těchto forem mívá poněkud jinou motivaci:

1. útěk jako jednorázový impulzivní akt čili zkratkové jednání

*„V tomto případě se jedná o útěk **impulzivní, neplánovaný**. Vlastním podnětem nebývá strach z trestu, ba ani ne z trestu fyzického, nýbrž daleko častěji je to únik před ponižujícími a zahanbujícími pocity, které by dítě nutně zažilo, kdyby se před rodiči (nebo před kýmkoli milým a respektovaným) ukázal jeho neúspěch, slabost, špatnost, zrada či jiná „nečestnost“. Útěk je tu vlastně obranným manévrem,*

⁴³ MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. 1997. s. 118.

⁴⁴ MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. 1997. s. 126.

⁴⁵ MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. 1997. s. 126.

který má aspoň na chvíli oddálit degradaci vlastního „já“, vlastní identity. Jindy je převládajícím pocitem vzdor vůči vychovatelům a opět jindy jde o akt „pomsty“ třeba za (domněle) nespravedlivý trest nebo jiné příkoří. A někdy jsou přítomny i myšlenky suicidální čili sebevražedné a vidina truchlících a kajících se rodičů.

Při různé motivaci je společným rysem náhlé rozhodnutí dítěte. Jako by bylo „přemoženo“ touhou uniknout před hrozící nepříjemností.

2. útěk víceméně připravovaný a plánovaný

Druhý případ, kdy útěk z domova je plánován a připravován, je zřejmě závažnější. I jeho motivace může být velmi rozdílná – akt vzdoru či „pomsty“ vůči dosavadním vychovatelům, únik z „nesnesitelného“ prostředí, útěk „za lepším“, tj. za nějakým ideálem.

Dítě v případě plánovaného útěku neutíká bezcílně, nýbrž k někomu – k rozvedenému otci, k matce, k babičce nebo k jiné osobě, u níž očekává přijetí a pochopení (dokonce i pochopení pro svou pomstu či vzdor). Mladistvé dívky častěji utíkají ke svým milencům nebo vůbec k mužům, kteří se o ně „postarají“.⁴⁶

Částečně odlišné, nicméně zajímavé rozlišení forem útěků nabízí autorka Marie Vágnerová v knižním titulu *„Psychopatologie pro pomáhající profese“*. Marie Vágnerová, přední odbornice v oblasti pedopsychologie, vývojové psychologie a psychologie handicapu rozlišuje několik variant útěkového chování, které má nejen odlišný projev, ale i různou motivaci:

„- Záškoláctví bývá spojeno s negativním postojem ke škole, s nepřijetím normy pozitivního hodnocení vzdělání, ale může být i reakcí na prospěchové selhání. Někdy je lze charakterizovat jako komplex obranného jednání, jehož cílem je vyhnout se nepříjemnosti, která je dána buď konfrontací neúspěšného dítěte s lépe prosperujícími spolužáky, nebo požadavky učitele na práci dítěte. Dost často jde o děti, u nichž je v důsledku dysfunkční rodinné výchovy vztah k běžným hodnotám a normám celkově změněn.

⁴⁶ MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. 1997. s. 126-128.

- **Reaktivní, impulzivní útěky** jsou zkratkovou reakcí na nezvládnutou situaci doma nebo ve škole. Útěk je signálem zoufalství nebo varováním. Dítě se však zpravidla chce domů vrátit. Takto motivovaný útěk může být ojedinělý a po vyřešení problému se již neopakuje.

- **Chronické útěky** bývají opakované, často plánované a připravované, vyplývají obvykle z dlouhodobých problémů. Někdy mívají přesný cíl, např. osobu k níž dítě utíká. Dítě se zpravidla nechce vrátit. S podobnými útěky se setkáváme u dětí z narušených a nefunkčních rodin, kde dítě nemá žádné zázemí, není citově akceptováno a někdy je i využíváno a týráno.

- **Toulání** je charakteristické dlouhotrvajícím opuštěním domova, které většinou navazuje na útěky. Je výrazem nedostatečné citové vazby k lidem a k zázemí, jež bývá natolik dysfunkční, že na něm dítěti nezáleží, nebo je dokonce odmítá. Pravděpodobnost volby tohoto způsobu řešení životní situace se zvyšuje s věkem, protože mladší děti by se o sebe nedokázaly postarat. Toulaví jedinci často kradou a prostituuji nebo bývají pro tyto účely zneužíváni. Je vysoce pravděpodobné, že začnou užívat drogy nebo alkohol. U dospívajících je zvýšené riziko, že se pro ně toulavý způsob života stane návykem, že nebudou schopni přijmout omezení dané povinnostmi stabilního zaměstnání a postupně skončí jako bezdomovci.“⁴⁷

⁴⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2008. s. 794.

3 Praktická část

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit a charakterizovat příčiny útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí. V předchozím textu byla uvedena teorie k danému tématu.

Praktická část se zabývá průzkumem hlavních příčin a okolností útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí a následným vyhodnocením tohoto průzkumu. V úvodu průzkumu jsou zmíněny vývojové trendy pohřešovaných osob v rámci České republiky a okresu Kolín

3.1 Popis regionu

3.1.1 Okres Kolín

Okres Kolín je okresem ve Středočeském kraji. Sousedí se středočeskými okresy Benešov, Kutná Hora, Nymburk a Praha venkov, s královehradeckým okresem Hradec Králové a s pardubickým okresem Pardubice.

Reliéf okresu (rozloha 743,57 km²) je rovinný až mírně zvlňný, pozvolna stoupající od severu k jihu a od východu k západu. Severní část zabírá Středolabská tabule, a to Českobrodská a zčásti i Nymburská kotlina, přecházející směrem k východu do tabule Chlumecké. Od jihu sem zasahuje Dobříšská pahorkatina a zčásti Kutnohorská plošina. Nejnižší položeným místem je hladina Labe u Velkého Oseka s nadmořskou výškou 187 m, nejvyšší položeným bodem je vrch Skalka u Kostelních Střímelic (severozápadně od Stříbrné Skalice) s nadmořskou výškou 516 m. Převážná část okresu spadá do povodí Labe. To je také hlavním a největším tokem; protéká okresem v délce 24 km.⁴⁸

Správní strukturu tvoří 89 obcí, z toho 6 měst, 3 městysy a 177 částí obcí s celkovým počtem obyvatel 96 707 (evidence ke dni 31.12.2009). Okresním městem je město **Kolín**.⁴⁹

Stav obyvatel na okrese Kolín ke dni 31.12.2009 sčítá - ve věku 10 – 14 let 4 053 osob, ve věku 15 – 19 let 5 229 osob. Průměrný věk obyvatel na okrese Kolín je 40,8 let.⁵⁰

Ke dni 31.12.2009 bylo na okrese Kolín uzavřeno 452 sňatků, naproti tomu došlo k rozvodu manželství ve 272 případech.

⁴⁸ JÍLEK, Zdeněk, HELFERT, Zdeněk. *Kolínsko*. 1990. s. 7.

⁴⁹ *Okres Kolín*. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Kol%C3%ADn>

⁵⁰ *Demografická ročenka okresů (2000-2009)*.

<[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/C000261F16/\\$File/40341004.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/C000261F16/$File/40341004.pdf)>

Na Úřadu práce v Kolíně bylo ke dni 31.12.2009 evidováno 4 745 uchazečů o zaměstnání a nabízeno pouze 195 volných pracovních míst.⁵¹

3.1.2 Kolín

Samotné město Kolín, o rozloze 35 km² má přes 30 000 obyvatel a nachází se asi 60 km východně od Prahy. Leží na okraji Polabské nížiny, která se rozprostírá severně a východně od města a náleží ke Středolabské tabuli.

Historické jádro je od roku 1989 vyhlášeno městskou památkovou rezervací. Na Karlově náměstí se nacházejí barokní domy, novorenesanční radnice, morový sloup a kašna. Jihozápadní část tvoří židovské ghetto se synagogou ze 17. století. Dominantou města je **chrám sv. Bartoloměje**, původně raně gotický z 2. poloviny 13. století, který je národní kulturní památkou. Na jeho přestavbě se koncem 14. století podílel Petr Parléř.

Obrázek 1: Chrám sv. Bartoloměje

⁵¹ Vybrané ukazatelé za okres Kolín. Statistické údaje.

<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/krajkapitola/201011-10-2010-01>

Západně od centra města se nachází **druhý nejstarší a druhý největší židovský hřbitov v Čechách** z roku 1418 s více než 2 600 náhrobky.

Město Kolín je důležitým železničním uzlem nejen Středočeského kraje; prochází jím železniční trať z Prahy do Olomouce.

Je zde průmysl chemický, automobilový, strojírenský a polygrafický. Na jaře roku 2005 byla na severním okraji města otevřena automobilka konsorcia TPCA (Toyota-Peugeot-Citroën), která zaměstnává 3 000 lidí, s výrobní kapacitou 300 000 vozů ročně. Z chemického průmyslu je to kolínská Draslovka, Lučební závody a rafinerie PARAMO.

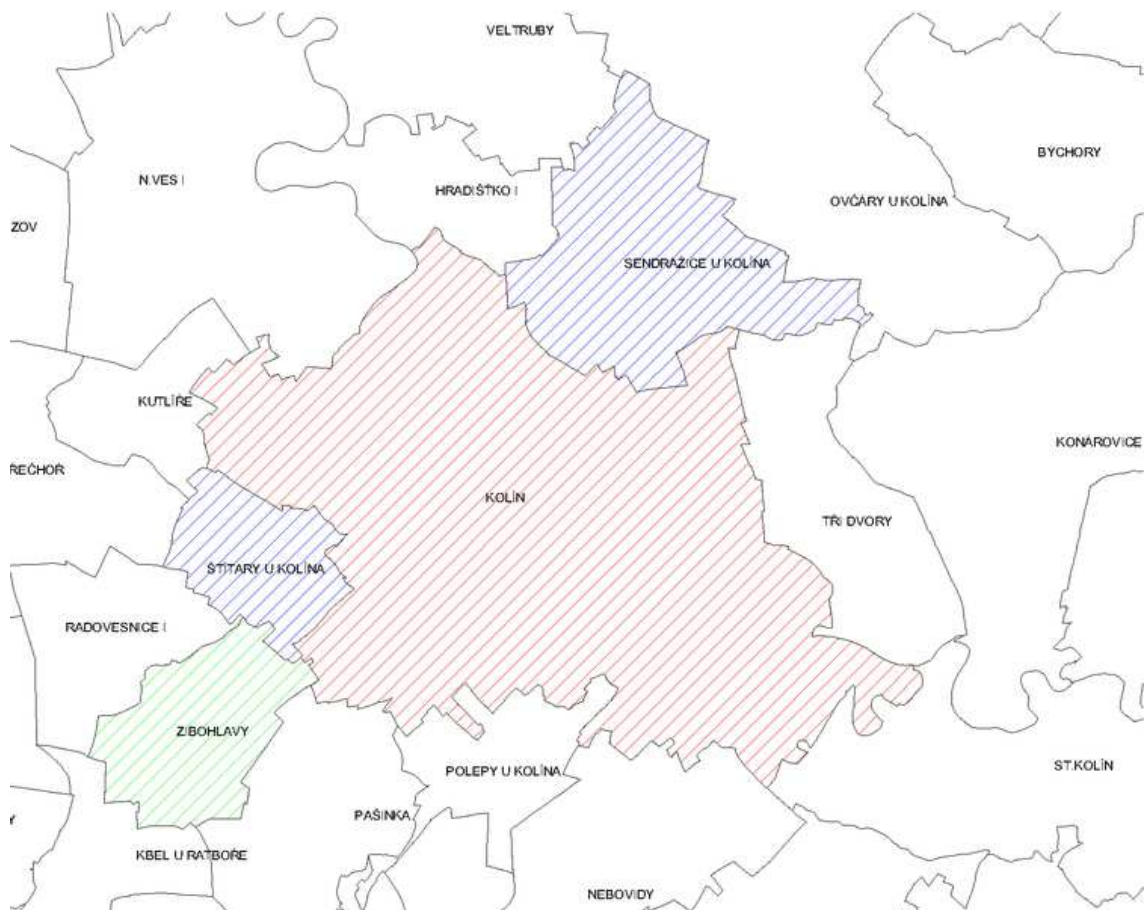
V Kolíně obstarává **základní vzdělání** sedm základních škol; **střední vzdělání** zajišťují Gymnázium Kolín, Obchodní akademie, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště stavební, Střední odborná škola informatiky a spojů a Střední učiliště, Střední odborná škola strojírenská, Střední škola obchodní, Střední zdravotnická škola a Dívčí katolická střední škola. Soukromými školami jsou Střední odborná škola podnikatelská Kolín a Střední odborná škola managementu a práva. V oblasti **vyššího školství** v Kolíně působí Vyšší odborná škola misijní a technologická, Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a společenských věd a Vyšší odborná škola zdravotnická.

Na počest místního kapelníka a hudebního skladatele Františka Kmocha se vždy v polovině června koná **mezinárodní festival dechové hudby Kmochův Kolín**.

Území města je rozděleno do 10 částí:

- Kolín I – historické centrum města.
- Kolín II – Pražské předměstí. Leží západně od centra a jedná se o nejlidnatější část města, neboť se zde nachází největší kolínské sídliště.
- Kolín III – Kouřimské předměstí. Leží jižně od centra; dominantou je budova gymnázia s věží.
- Kolín IV – Kutnohorské předměstí. Leží východně od centra; zde se nachází vlakové a autobusové nádraží.
- Kolín V – Zálabí. Největší kolínské předměstí; nachází se zde hlavní městský hřbitov.
- Kolín VI – Štítarské předměstí. Nazývané místními lidmi Vejfků. Vzniklo jako vilová čtvrť v meziválečném období 20. století.

- Štítary – ležící jihozápadně od centra města.
- Zibohlavy – leží na konci Štítarského údolí.
- Šťáralka – bezprostředně navazuje na Kutnohorské předměstí.
- Sendražice – navazuje na Zálabí.⁵²

Obrázek 2: Katastrální území Kolína

V Kolíně na Šťáralce sídlí Krajské ředitelství Policie Středočeského kraje. Na KŘ P ČR, ÚO SKPV OOK je zaměstnán jeden pracovník, který se věnuje problematice pátrání po osobách v rámci celého okresu Kolín.

Na okrese Kolín se nachází 6 služebních obvodů P ČR (Český Brod, Kolín, Kostelec nad Černými lesy, Kouřim, Pečky, Týnec nad Labem) a 2 služebny Městské policie (Kolín a Český Brod). Oddělení sociálně-právní ochrany dětí sídlí v budově Městského úřadu v Kolíně I, Karlovo náměstí čp. 78.

⁵² Kolín. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kol%C3%ADn>>

3.2 Cíl praktické části

Cílem praktické části bylo porovnáním statistických údajů zjistit

- vývojové trendy pohřešovaných osob v rámci České republiky za období od roku 1999 do roku 2009,
- vývojové trendy pohřešovaných osob na okrese Kolín za období od roku 1999 do roku 2009.

Za pomoci studia spisové dokumentace bylo ústředním cílem bakalářské práce zjistit hlavní příčiny a okolnosti útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí.

3.3 Předpoklady průzkumu

K provedení průzkumu byly stanoveny tyto předpoklady:

- 1. Lze předpokládat, že nejméně 60 % - 70 % útěků nezletilých a mladistvých z domova je zapříčiněno situací v rodině.**
- 2. Lze předpokládat, že za 25 % - 35 % útěků mladistvých z rodiny jsou špatné výsledky ve škole.**
- 3. Lze předpokládat, že nejméně 25 % - 35 % útěků nezletilých a mladistvých osob z domova je zapříčiněno nařízením ústavní výchovy.**

3.4 Použité průzkumné metody

K získání dat k porovnání vývojových trendů pohřešovaných osob bylo použito statistických údajů dostupných v informačním systému PATROS P ČR.

Pro získání požadovaných údajů potřebných k provedení průzkumu byla použita metoda analýzy psaných dokumentů neboli obsahová analýza, kterou lze definovat jako metodu kvantitativní. Cílem sběru dat ze spisové dokumentace KŘ P ČR (viz Kapitola 2.2.2, s. 21) bylo objektivně zjistit a analyzovat příčiny a okolnosti útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí. Z evidence OSPOD bylo zjišťováno, zda dítě, v době útěku z domova bylo již v evidenci vedeno a to z důvodu nefunkčnosti rodiny nebo výchovných problémů (viz Kapitola 2.3.5, s. 27).

Zjištěné statistické údaje vývojových trendů pohřešovaných osob v rámci České republiky za období od roku 1999 do roku 2009 byly, z důvodu přehlednosti vyjádřeny grafickým znázorněním. Obdobně jsou představeny i vývojové trendy okresu Kolín za období od roku 1999 do roku 2009, kdy byla kromě formy grafického znázornění použita tabulka se slovním shrnutím.

Výsledky zjištěných příčin a okolností nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí byly zpracovány za pomoci analýzy a syntézy souboru dat do tabulek se slovním vyjádřením.

3.5 Popis zkoumaného souboru

Stěžejní průzkum na okrese Kolín byl prováděn za období od roku 2003 do roku 2009. Ke sběru dat byla použita spisová dokumentace policejní evidence, kdy bylo prostudováno 130 pátracích svazků, tzn. 130 případů pohřešovaných dětí, které byly vyhlášeny v celostátním pátrání.

Zjištěné údaje o pohřešovaných dětech byly rozděleny

- **dle věku**, na osoby nezletilé – věková kategorie dětí do 15-ti let (dále již jen „N“) a na osoby mladistvé – věková kategorie dětí od 15-ti do 18-ti let (dále již jen „M“) a
- **dle pohlaví** na chlapce a dívky s procentuálním vyjádřením (dále již jen „%“).

Z důvodu větší přehlednosti zkoumaného souboru bylo použito tabulkové znázornění.

Tabulka 1 - Analýza pohřešované mládeže dle věku a pohlaví

Rok	Nezletilí	%	Mladiství	%	Chlapci	%	Dívky	%
2003	2	50	2	50	0	0	4	100
2004	4	36,4	7	63,6	5	45,5	6	54,5
2005	10	35,7	18	64,3	9	32,1	19	67,9
2006	6	40	9	60	12	80	3	20
2007	3	18,8	13	81,2	8	50	8	50
2008	10	66,7	5	33,3	2	13,3	13	86,7
2009	11	26,8	30	73,2	9	22	32	78
Celkem	46	35,4	84	64,6	45	34,6	85	65,4

Jak vyplývá z údajů v tabulce nejčastější věkovou kategorií pohřešované mládeže zaujímají mladiství (M 84), tedy 64,6 % z celkového počtu (130) za období od roku 2003 do roku 2009. Nezletilí vykazují 35,4%, tj. 46 dětí z celkového počtu (130).

Z tabulky je patrné, že k nejčastějším útekům z rodinného prostředí dochází u dívek. Z celkového počtu pohřešované mládeže se jedná o 85 dívek, tedy 65,4% z celkového počtu a o 45 chlapců, tedy 34,6% z celkového počtu.

Lze konstatovat, že v roce 2009 bylo na okrese Kolín vyhlášeno celostátní pátrání po nejvyšším počtu pohřešované mládeže. V tomto roce bylo celkem pohřešováno

41 dětí, z toho 26,8% představují nezletilí (11 dětí) a 73,2 % představují mladiství (30 dětí). V rozdělení dle pohlaví dětí v tomto roce dominují dívky, tj. 78%, chlapci představují pouhých 22 %.

Hlavním cílem bylo zjistit příčiny a okolnosti útěků dětí z rodinného prostředí. Do současné doby nebyly v rámci P ČR zpracovány žádné statistické údaje týkající se příčin útěků. Z tohoto důvodu je pro tuto práci základním pramenem sběru dat spisová dokumentace KŘ P ČR Kolín (viz Kapitola 2.2.2, s. 21).

Ke zjištění, zda byly děti ze zkoumaného souboru již vedeny v evidenci OSPOD bylo taktéž využito spisové dokumentace zmíněného oddělení (viz Kapitola 2.3.5, s. 27).

Na základě prostudování spisové dokumentace jednotlivých pátracích svazků byla vytvořena tabulka, do které byly zahrnuty údaje:

- údaje o osobě

- a) zda se jedná o osobu nezletilou, mladistvou,
- b) celkový počet pohřešované mládeže s následným procentuálním vyjádřením,
- c) zda se jedná o chlapce nebo dívky,

- příčiny a okolnosti, obsahující

b) situace v rodině. Tato kategorie průzkumu byla považována za ústřední. V pojmu situace v rodině byla zahrnuta charakteristika nejčastějších typů problémově zatížených rodin a problematika výchovy, která byla popisována v teoretické části bakalářské práce (viz Kapitola 2.4.2, s. 30 a Kapitola 2.4.3, s. 34).

b) škola. Do tohoto pojmu kategorie byly vneseny obavy žáků/studentů z potrestání rodičů za špatné známky a dlouhodobé školní problémy (viz Kapitola 2.5.1, s. 38).

c) vrstevníci/kamarádi (viz Kapitola 2.5.2, s. 39).

d) přítel/kyně

e) umístění do výchovného ústavu (dále již jen umístění do VÚ) (viz Kapitola 2.1.5.2, s. 17).

- struktura rodiny obsahující

a) úplnou rodinu (viz Kapitola 2.4.4, s. 36),

b) neúplnou rodinu (viz Kapitola 2.4.4, s. 36),

c) pěstounskou péči (viz Kapitola 2.1.5.1, s. 17),

d) adopci (viz Kapitola 2.1.5.1, s. 17).

- **OSPOD** (viz Kapitola 2.3.5, s. 27).

Při studium spisové dokumentace vyplynuly některé zajímavosti, které byly zahrnuty do průzkumu. Z tohoto důvodu tabulka obsahuje další údaje:

- **útěky, které byly rozděleny do několika variant** (viz Kapitola 2.6, s. 41)

a) záškoláctví,

b) reaktivní útěky,

c) chronické útěky,

d) toulání.

- **vypátrání osoby** (z důvodu zjištění poměru vypátraných pohřešovaných osob P ČR s počtem pohřešovaných, kteří se vrátili domů z vlastního rozhodnutí).

a) vrátil/a se sám/sama,

b) P ČR.

Průzkum ke zjištění příčin a okolností útěků nezletilých a mladistvých na okrese Kolín byl prováděn za období od roku 2003 do roku 2009. Z důvodu přehlednosti a větší názornosti byly tabulky rozděleny na jednotlivá roční období. Pro ověření předpokladů byly výsledky průzkumu za sedmileté období shrnuty do jedné ústřední tabulky.

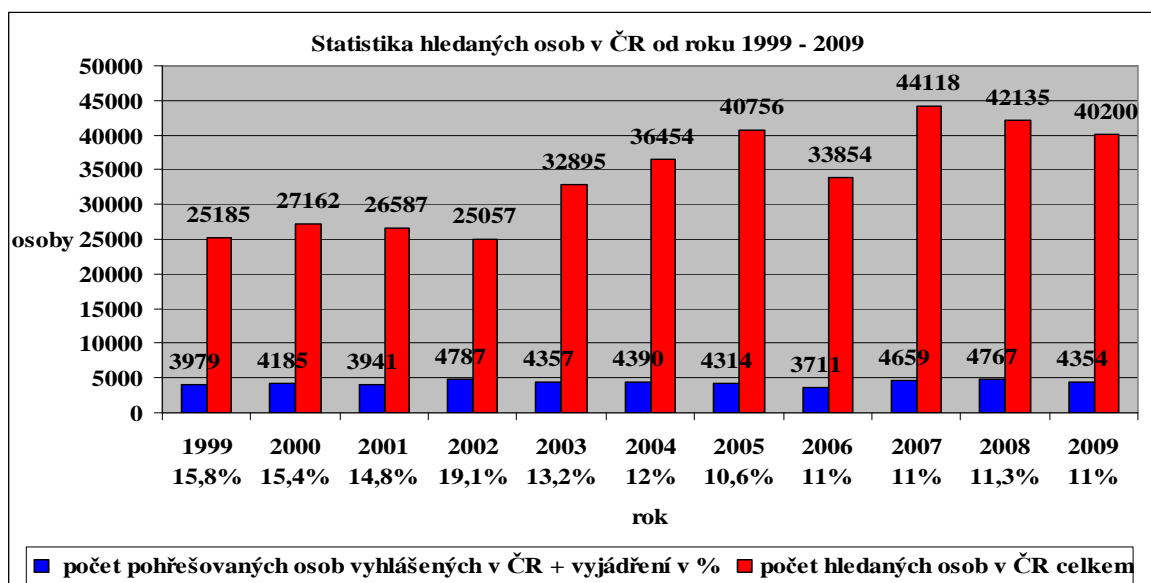
3.6 Výsledky průzkumu

3.6.1 Úvod

Úvod této kapitoly je věnován statistickému přehledu hledaných osob v České republice za období od roku 1999 do roku 2009 vyjádřený v poměru s osobami pohřešovanými (graf 1).

Vývojové trendy hledaných osob na okrese Kolín za období od roku 1999 do roku 2009 jsou obsaženy v tabulce 2. Současně jsou statisticky znázorněny vývojové trendy pohřešovaných osob v poměru s pohřešovanou mládeží. Z důvodu přehlednosti počtu

hledaných osob (graf 2) a pohřešovaných osob spolu s vyjádřením nárůstu pohřešované mládeže (graf 3) bylo využito grafického znázornění.

Graf 1 – Statistika hledaných osob v České republice za období od roku 1999 do roku 2009

Statistické hodnoty jednotlivých roků představují počet osob vyhlášených v celostátním pátrání za období od 01.01. do 31.12. Je nutné si uvědomit, že výše statistické hodnoty jsou čísla proměnlivá, neboť v průběhu roku dochází i k odvolávání celostátního pátrání na základě toho, že byla osoba nalezena, zatčena nebo zadržena.

Z grafického znázornění je patrné, že v rámci České republiky bylo nejvíce hledaných osob v roce 2007, kdy bylo vyhlášeno celostátní pátrání po 44 118 osob. Druhé místo zaujímá rok 2008 s počtem 42 135 hledaných osob. Počet 40 756 hledaných osob obsahuje rok 2005, a tím se řadí na třetí místo.

Provedené srovnání ukazuje, že počty pohřešovaných osob za jednotlivé roky nevykazují zásadní rozdíly, pouze je patrná změna v procentuálním vyjádření k počtu celkově hledaných osob. V roce 2002 bylo vyhlášeno celostátní pátrání po 4 787 pohřešovaných osobách, tedy 19,1% z celkového počtu hledaných osob v roce 2002. Podle procentuálního vyjádření počtu pohřešovaných osob (rok 2006 11%, rok 2007 11%, rok 2008 11,3% , rok 2009 11%) je zřejmé, že od roku 2006 do roku 2009 nedošlo k vysokému nárůstu pohřešovaných osob.

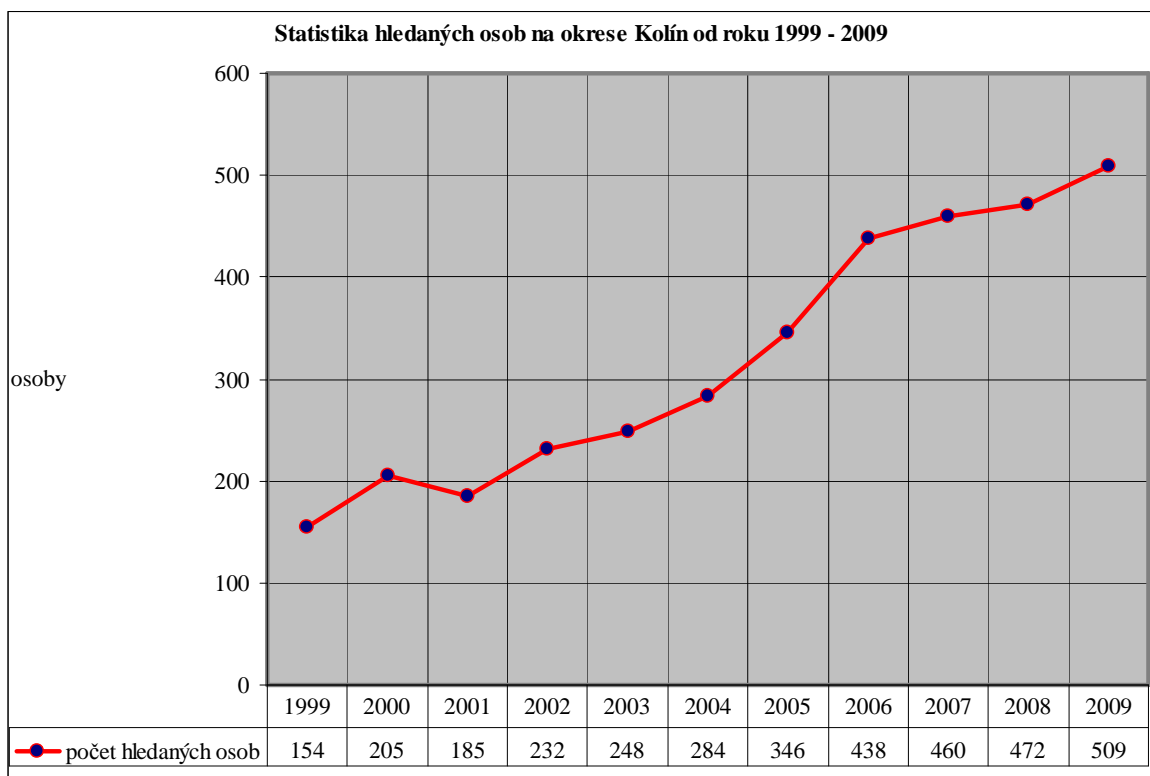
Tabulka 2 - Statistika hledaných osob na okrese Kolín od roku 1999 do roku 2009

Rok	Hledané osoby	Pohřešované osoby	Celkem %	Pohřešovaná mládež	Celkem %	Chlapci	Celkem %	Dívky	Celkem %
1999	154	17	11	7	41,2	1	14,3	6	85,7
2000	205	20	9,7	12	60	2	16,7	10	83,3
2001	185	20	10,8	11	55	5	45,5	6	54,5
2002	232	26	11,2	6	23	1	16,7	5	83,3
2003	248	19	7,7	4	21	0	0	4	100
2004	284	33	11,6	11	33,3	5	45,5	6	54,5
2005	346	50	14,4	28	56	9	32,1	19	67,9
2006	438	37	8,4	15	40,5	12	80	3	20
2007	460	60	13	16	26,7	8	50	8	50
2008	472	33	7	15	45,4	2	13,3	13	86,7
2009	509	62	12,2	41	66,1	9	22	32	78
Celkem	3 533	377	10,7	166	44	54	32,5	112	67,5

Z tabulky vyplývá, že za období od roku 1999 do roku 2009 bylo na okrese Kolín vyhlášeno celostátní pátrání celkem po 3 533 osobách. Z celkového počtu hledaných osob je 377 osob pohřešovaných, tj. 10,7%.

Nárůst počtu pohřešované mládeže (166) je vyjádřen 44% z celkového počtu pohřešovaných osob. Rozdělením počtu pohřešované mládeže dle pohlaví zaujímají nepočetnější skupinu dívky (112 osob, tj. 67,5%). Chlapci tvoří pouze 32,5%, tj. 54 osob.

K přehlednému znázornění vývojového trendu nárůstu hledaných osob (graf 2) a vývojového trendu pohřešovaných osob celkem v poměru s pohřešovanou mládeží (graf 3) bylo vytvořeno grafické znázornění.

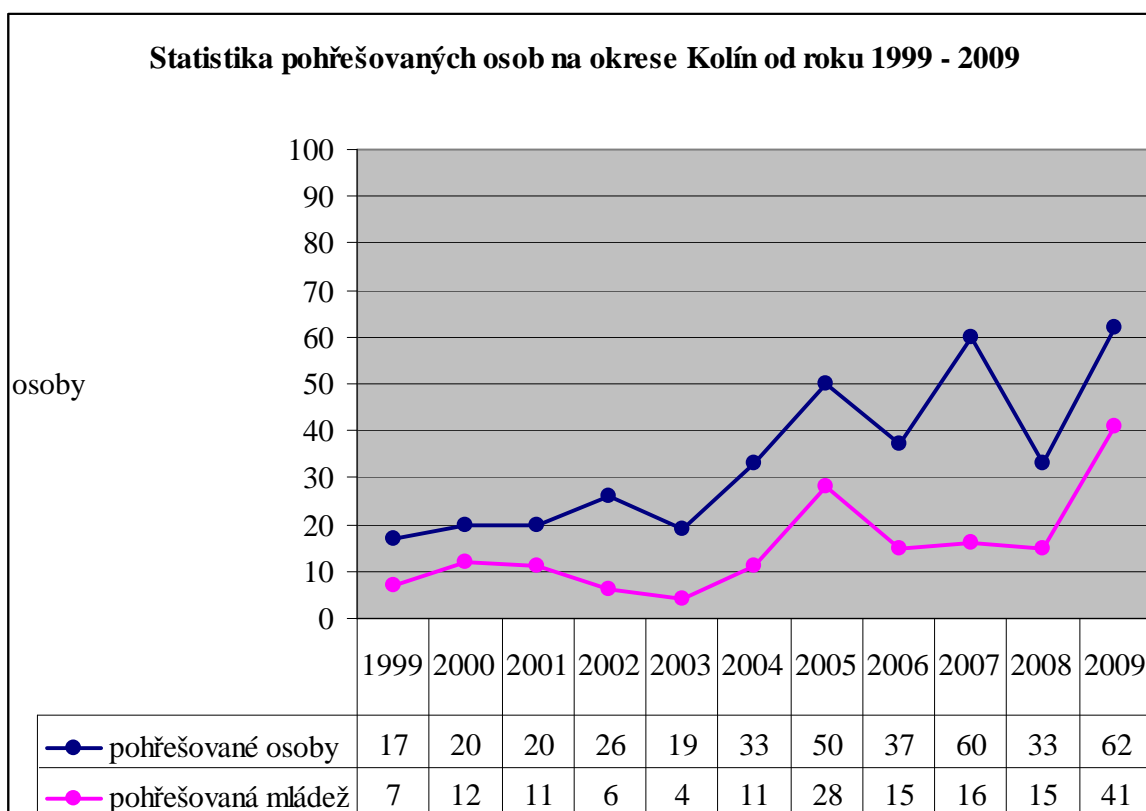
**Graf 2 – Statistika hledaných osob na okrese Kolín
za období od roku 1999 do roku 2009**

Z grafického znázornění statistických údajů hledaných osob na okrese Kolín za období od roku 1999 do roku 2009 je patrný každoroční nárůst počtu hledaných osob. Obsah pojmu „hledaná osoba“ byl vysvětlen v teoretické části bakalářské práce (viz Kapitola 2.2.1.1, s. 19).

Z mé profesní zkušenosti lze uvést několik důvodů navýšení počtu hledaných osob. Z vlastní praxe však za velmi důležité považuji to, že většina hledaných osob je vyhlášena v celostátním pátrání na základě vydaného příkazu k zatčení nebo příkazu k dodání do výkonu trestu odnětí svobody krajským, městským nebo okresním soudem. Právě soudy, v rámci trestního řízení svým neefektivním a neadekvátním přístupem k odsouzenému nebo obviněnému ovlivňují narůstající počty hledaných osob. Záměrně jsou uváděny „počty“, neboť v průběhu roku je „jedinec“ na základě vydaného příkazu k zatčení opakovaně vyhlášen v celostátním pátrání.

Zároveň je nutné konstatovat i to, že v minulosti Městský úřad Kolín navyšoval počet osob hlášených k trvalému pobytu v Kolíně z důvodu získání vyšší státní dotace. Osoby přihlašoval k trvalému pobytu na adresu místní ubytovny pro bezdomovce. U většiny přihlášených osob se jedná o fiktivní pobyt, neboť se nikdy fyzicky na ubytovně

nezdržovaly. Nutné je i dodat to, že ve větší míře se jedná o osoby s kriminální minulostí.

Graf 3 – Statistika pohřešovaných osob na okrese Kolín za období od roku 1999 do roku 2009

Z grafického znázornění statistických údajů pohřešovaných osob na okrese Kolín za období od roku 1999 do roku 2009 je zřejmé, že u pohřešovaných osob za posledních pět let dochází k výkyvům. Z vlastní praxe lze uvést, že v posledních třech letech dochází k četnějším případům pohřešování u osob trpící depresemi nebo nějakou psychickou poruchou. V několika případech v průběhu pátrání došlo k sebepoškození pohřešovaného i s následkem smrti.

U pohřešované mládeže je zřejmé, že k nejvyššímu nárůstu došlo v roce 2009 a lze brát i v úvahu rok 2005. Z provedeného ročního průzkumu vyplynulo, že v roce 2009 a v roce 2005 došlo u několika osob během roku k opakovaným útěkům z domova. Například jeden chlapec byl během roku 2005 osmkrát vyhlášen v celostátním pátrání jako pohřešovaná osoba.

Je nutné, ale mít na paměti, že uváděná statistická čísla nejsou reálná. Statistickými údaji jsou uváděny pohřešované osoby vyhlášené v celostátním pátrání v informačním

systemu PATROS. V těchto údajích nejsou zaneseny počty osob, na které bylo učiněno oznámení o pohřešování, kdy osoby byly vypátrány při provádění prvotních úkonů před vložením do informačního systému PATROS.

3.6.2 Výsledky ústředního průzkumu

Statistické údaje o pohřešovaných osobách na okrese Kolín za období od roku 2003 do roku 2009 jsou obsahem této kapitoly. V následující kapitole jsou soustředěny výsledky průzkumu za jednotlivá roční období. Výsledky získané analýzou za jednotlivá roční období byly za pomoci syntézy shrnuty do ústřední tabulky, která poslouží k ověření stanovených předpokladů tohoto průzkumu.

Statistické údaje o pohřešovaných osobách na okrese Kolín za období od roku 2003 do roku 2009 jsou znázorněny v tabulce 3.

Tabulka 3 - Statistika pohřešovaných osob na okrese Kolín za období od roku 2003 do roku 2009

Rok	Hledané osoby	Pohřešované osoby									
		C	%	N	%	M	%	D	%	PM	%
2003	248	19	7,7	2	50	2	50	15	79	4	21
2004	284	33	11,6	4	36,4	7	63,6	22	66,7	11	33,3
2005	346	50	14,4	10	35,7	18	64,3	22	44	28	56
2006	438	37	8,4	6	40	9	60	22	59,5	15	40,5
2007	460	60	13	3	18,8	13	81,2	44	73,3	16	26,7
2008	472	33	7	10	66,7	5	33,3	18	54,5	15	45,5
2009	509	62	12,2	11	26,8	30	73,2	21	33,9	41	66,1
Celkem	2 757	294	10,7	46	35,4	84	64,6	164	55,8	130	44,2

Za zkoumané období (rok 2003 až rok 2009) bylo na okrese Kolín vyhlášeno celostátní pátrání celkem po 2 757 hledaných osobách. Z tohoto celkového počtu bylo pátráno po 294 pohřešovaných osobách, tj. 10,7%. Z celkového počtu pohřešovaných osob (294) zaujímají mladiství 130 osob a dospělé osoby (dále již jen „D“) počet 164.

Nezletilé pohřešované osoby jsou zastoupeny v počtu 46 osob, tj. 35,4% z celkového počtu pohřešované mládeže, mladiství v počtu 84 osob, tj. 64,6% z celkového počtu pohřešované mládeže.

Z tabulky je patrné, že k nejvyššímu nárůstu pohřešovaných osob došlo v roce 2009, kdy bylo v celostátním pátrání vyhlášeno celkem 62 pohřešovaných osob. Lze konstatovat, že z tohoto celkového počtu dominuje pohřešovaná mládež v počtu 41 osob, pouze 21 osob zaujímají dospělí. Obdobný poměr nastal i v roce 2005, kdy bylo celkem vyhlášeno celostátní pátrání po 50-ti pohřešovaných osobách, kdy dospělé osoby vykazují 22 osob a pohřešovaná mládež 28 osob.

Z této tabulky vyplývá, že výsledky samotného průzkumu zjištění příčin a okolností útěků z rodinného prostředí a následné ověření předpokladů se týkalo celkového počtu pohřešované mládeže tj. 130 osob , z toho 46 nezletilých a 84 mladistvých osob.

3.6.3 Výsledky průzkumu za jednotlivá roční období

Tabulka 4 - Průzkum – rok 2003

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	2	1	3	75		3
	škola		1	1	25		1
	vrstevníci/kamarádi						
	přítel/kyně						
	umístění do VÚ						
Celkem		2	2	4			4
Struktura rodiny	rodina úplná						
	rodina neúplná	2	2	4	100		4
	pěstounská péče						
	adopce						
Útěky	záškoláctví						
	reaktivní útěky	2	2	4	100		4
	chronické útěky						
	toulání						
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama						
	Policie ČR	2	2	4	100		4
OSPOD		1		1	25		1

V roce 2003 došlo pouze ke 4 útěkům a to u 4 dívek (2N, 2M). Všechny dívky pocházely z neúplné rodiny. 3 dívky (2N, 1M) utekly z domova z důvodu situace v rodině a 1 dívka (1M) uvedla jako příčinu svého útěku školní problémy. U všech dívek byl zaznamenán reaktivní útěk, kdy byly vypátrány P ČR. Z celkového počtu 4 dívek byla jedna dívka (1N) vedena v evidenci OSPOD.

Tabulka 5 - Průzkum – rok 2004

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	2	2	4	36,4	2	2
	škola	1	2	3	27,3	2	1
	vrstevníci/kamarádi						
	přítel/kyně		2	2	18,1		2
	umístění do VÚ	1	1	2	18,1	1	1
Celkem		4	7	11		5	6
Struktura rodiny	rodina úplná	2	3	5	45,6	3	2
	rodina neúplná		4	4	36,4		4
	pěstounská péče	1		1	9	1	
	adopce	1		1	9	1	
Útěky	záškoláctví						
	reaktivní útěky	2	5	7	63,7	1	6
	chronické útěky	2	1	3	27,3	3	
	toulání		1	1	9	1	
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama		1	1	9		1
	Policie ČR	4	6	10	91	5	5
OSPOD		1	1	2	18,1	1	1

V roce 2004 bylo vyhlášeno celostátní pátrání po 11-ti pohřešovaných mladistvých (4N, 7M). Z tohoto celkového počtu se jednalo o 6 dívek a 5 chlapců. Příčina útěku situace v rodině je vyjádřena v počtu 4 případů (2N, 2M). Školní problémy jsou zastoupeny ve 3 případech (1N, 2M).

45,6 % z celkového počtu pohřešované mládeže za rok 2004, tj. 5 dětí (2N, 3M) pochází z úplné rodiny, 4 děti (4M) jsou vychovávány v neúplné rodině.

U 6 dívek a jednoho chlapce lze zaznamenat reaktivní útěk. Chronické útěky jsou vyjádřeny 27,3%, tj. 3 případy (2N, 1M). V tomto roce se objevuje v jednom případě u mladistvého chlapce toulání.

91% z celkového počtu pohřešovaných bylo vypátráno P ČR. Z celkového počtu 11 dětí byly dvě děti (1N,1M) vedeny na evidenci OSPOD.

Tabulka 6 - Průzkum – rok 2005

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	5	9	14	50	4	10
	škola	4	2	6	21,4	3	3
	vrstevníci/kamarádi		1	1	3,6	1	
	přítel/kyně		3	3	10,7		3
	umístění do VÚ	1	3	4	14,3	1	3
Celkem		10	18	28		9	19
Struktura rodiny	rodina úplná	3	4	7	25	2	5
	rodina neúplná	5	14	19	67,8	5	14
	pěstounská péče	1		1	3,6	1	
	adopce	1		1	3,6	1	
Útěky	záškoláctví	2	2	4	14,3	1	3
	reaktivní útěky	5	9	14	50	2	12
	chronické útěky	3	7	10	35,7	6	4
	toulání						
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama	1	4	5	17,8	2	3
	Policie ČR	9	14	23	82,2	7	16
OSPOD		2	2	4	14,3	1	3

K 28 (10N, 18M) útěkům dětí z domova došlo v roce 2005. Dívky v počtu 19 v tomto roce zaujímají první místo. Pouze, z celkového počtu pohřešovaných došlo k útěku z domova u 9 chlapců.

V 50%, tj. u 14-ti případů (5N, 9M) byla zaznamenána příčina útěku situace v rodině. Druhé místo, v počtu 6 případů (4N, 2M) zaujímají útěky z důvodu školních problémů. V tomto roce došlo ve 4 případech (1N, 3M) k útěkům z domova z důvodu umístění do VÚ a k 3 útěkům (3M) za přítelem či přítelkyní.

Ve struktuře rodiny dominuje rodina neúplná, kdy v této rodině je vychováváno 19 dětí (5N, 14M). 25% z celkového počtu pohřešovaných, tedy 7 dětí (3N, 4M) žije v úplné rodině. V jednom případě došlo k útěku dítěte z pěstounské péče (1N) a k jednomu útěku adoptovaného dítěte (1N).

V tomto roce byly zaznamenány 4 případy záškoláctví (2N, 2M), 14 případů (5N, 9M), tj. 50% reaktivního útěku a v 10-ti případech (3N, 7M) došlo k chronickému útěku.

23 dětí (9N, 14M) bylo vypátráno P ČR a 5 dětí (1N, 4M) se vrátilo domů z vlastního rozhodnutí.

Z celkového počtu 28 pohřešovaných dětí byly 4 děti (2N, 2M) vedeny v evidenci OSPOD. Jednalo se o 3 dívky a jednoho chlapce.

Tabulka 7 - Průzkum – rok 2006

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	4	3	7	46,6	6	1
	škola		4	4	26,6	4	
	vrstevníci/kamarádi		1	1	6,7		1
	přítel/kyně		1	1	6,7		1
	umístění do VÚ	2		2	13,3	2	
Celkem		6	9	15		12	3
Struktura rodiny	rodina úplná		2	2	13,3	1	1
	rodina neúplná	6	5	11	73,3	9	2
	pěstounská péče		1	1	6,7	1	
	adopce		1	1	6,7	1	
Útěky	záškoláctví		1	1	6,7	1	
	reaktivní útěky	4	2	6	40	5	1
	chronické útěky	2	5	7	46,6	5	2
	toulání		1	1	6,7	1	
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama		1	1	6,7		1
	Policie ČR	6	8	14	93,3	12	2
OSPOD			3	3	20	2	1

V tomto roce bylo vyhlášeno celostátní pátrání po 15-ti pohřešovaných dětech (6N, 9M). V rozdělení dle pohlaví dominují chlapci s počtem 12, dívky vykazují 3 útěky.

7 dětí (4N, 3M), tj. 46,6% zastupuje příčinu útěku situace v rodině. 4 chlapci (4M) utekli z domova z důvodu školních problémů. 13,3%, tj. 2 chlapci (2N) se rozhodli k útěku z domova z důvodu umístění do VÚ. Útěky za přítelem či přítelkyní a za kamarády jsou zastoupeny po jednom případě.

Z celkového počtu 15 pohřešovaných dětí je 11 dětí (6N, 5M) vychováváno v neúplné rodině. 13,3%, tj. 2 děti (2M) žijí v úplné rodině.

V 7 případech (2N, 5M) se jednalo o chronické útěky, v 6 případech (4N, 2M) došlo k reaktivnímu útěku.

P ČR bylo nalezeno 14 dětí (6N, 8M), tj. 93,3% z celkového počtu pohřešovaných.
Tři mladiství (dva chlapci a jedna dívka) byli již vedeny v evidenci OSPOD.

Tabulka 8 - Průzkum – rok 2007

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	1	6	7	43,8	3	4
	škola	2	3	5	31,3	3	2
	vrstevníci/kamarádi						
	přítel/kyně		1	1	6,2		1
	umístění do VÚ		3	3	18,7	2	1
Celkem		3	13	16		8	8
Struktura rodiny	rodina úplná	1	1	2	12,5		2
	rodina neúplná	2	10	12	75	7	5
	pěstounská péče		2	2	12,5	1	1
	adopce						
Útěky	záškoláctví		1	1	6,2		1
	reaktivní útěky	2	6	8	50	3	5
	chronické útěky	1	5	6	37,5	4	2
	toulání		1	1	6,2	1	
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama		2	2	12,5	1	1
	Policie ČR	3	11	14	87,5	7	7
OSPOD			5	5	31,3	3	2

V roce 2007 bylo na okrese Kolín vyhlášeno celostátní pátrání celkem po 16-ti pohřešovaných dětech. Větší část, v počtu 13 zaujímali mladiství, zbytek nezletilí v počtu 3 dětí. Rozdělení dle pohlaví bylo v tomto roce vyrovnané, 8 chlapců a 8 dívek. V 7 případech (1N, 6M) byla zjištěna příčina útěku situace v rodině. V 5 případech (2N, 3M) se jednalo o školní problémy a 3 případy (3M) útěku byly zaznamenány z důvodu umístění do VÚ.

75% z celkového počtu pohřešovaných, tj. 12 dětí (2N, 10M) žije v neúplné rodině. Pouze 2 děti (1N, 1M) pocházejí z úplné rodiny. 12,5% z celkového počtu pohřešovaných, tj. 2 děti (2M) jsou vychovávány v pěstounské péči.

V 8 případech (2N, 6M), tj. 50% z celkového počtu pohřešovaných došlo k reaktivnímu útěku. 6 případů (1N, 5M) vykazuje chronický útěk. V tomto roce bylo po jednom případě (1M) zaznamenáno záškoláctví a jeden případ toulání (1M).

P ČR bylo nalezeno 14 dětí (3N, 11M), 2 mladiství (1 chlapec, 1 dívka) se vrátili sami domů.

Pět mladistvých (3 chlapci, 2 dívky) bylo již zaevidováno na OSPOD.

Tabulka 9 - Průzkum – rok 2008

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	5	4	9	60	1	8
	škola	4		4	26,6	1	3
	vrstevníci/kamarádi						
	přítel/kyně		1	1	6,7		1
	umístění do VÚ	1		1	6,7		1
Celkem		10	5	15		2	13
Struktura rodiny	rodina úplná	3		3	20	1	2
	rodina neúplná	7	5	12	80	1	11
	pěstounská péče						
	adopce						
Útěky	záškoláctví						
	reaktivní útěky	8	1	9	60	2	7
	chronické útěky	2	4	6	40		6
	toulání						
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama	2	3	5	33,3		5
	Policie ČR	8	2	10	66,7	2	8
OSPOD		2	5	7	46,7		7

V roce 2008 došlo k 15-ti útěkům dětí z domova. Tabulka průzkumu v roce 2008 vykazuje nejčastější útěky u nezletilých – 10 případů; 5 případů se týká mladistvých osob. Opět v počtu útěků dominují dívky v počtu 13; chlapci utekli pouze ve dvou případech.

Více než polovina (60%, tzn. 9 dětí – 5N, 4M) z celkového počtu pohřešovaných mladistvých vykazuje příčinu útěku situace v rodině. Školní problémy se objevily u 4 dětí (4N).

Vysoké procento – 80% vykazuje 12 dětí (7N, 5M) z celkového počtu pohřešovaných, které žijí v neúplné rodině. Zbytek, 20% z celkového počtu pohřešovaných, tj. 3 děti (3N) jsou vychovávány v rodině úplné.

U 9 dětí (8N, 1M) došlo k reaktivnímu útěku. U 6 dětí (2N,4M) byl zaznamenán chronický útěk.

Z celkového počtu pohřešovaných bylo P ČR nalezeno 10 dětí (8N, 2M); 5 dětí (2N, 3M) se vrátilo samo domů.

V tomto roce zaujímá i vyšší procento evidovaných dětí na OSPOD. 7 dětí (2N, 5M) tj. 46,7% bylo již vedeno v evidenci OSPOD.

Tabulka 10 - Průzkum - rok 2009

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	6	13	19	46,3	2	17
	škola	2	5	7	17,1	3	4
	vrstevníci/kamarádi	1	4	5	12,2	2	3
	přítel/kyně		3	3	7,3		3
	umístění do VÚ	2	5	7	17,1	2	5
Celkem		11	30	41		9	32
Struktura rodiny	rodina úplná	2	9	11	26,8	2	9
	rodina neúplná	9	19	28	68,3	7	21
	pěstounská péče		2	2	4,9		2
	adopce						
Útěky	záškoláctví	1		1	2,4		1
	reaktivní útěky	8	12	20	48,8	6	14
	chronické útěky	2	18	20	48,8	3	17
	toulání						
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama	1	9	10	24,4	3	7
	Policie ČR	10	21	31	75,6	6	25
OSPOD		4	11	15	36,6	2	13

V roce 2009 bylo vyhlášeno celostátní pátrání po 41 pohřešovaných dětech. V tomto roce došlo u 32 případů k útěku dívek a pouze u 9 případů k útěku chlapců. Častější útěky vykazují mladiství v počtu 30; v 11 případech se jednalo o pátrání po nezletilých. Z celkového počtu pohřešovaných u 19 dětí (6N, 13M) došlo k útěku z domova z důvodu situace v rodině. Po sedmi případech tabulka znázorňuje příčiny útěků z důvodů školních problémů (2N, 5M) a umístění do VÚ (2N, 5M). Pět dětí (1N, 4M) uteklo za svými vrstevníky a 3 dívky (3M) za přítelem.

Vysoké procento z celkového počtu pohřešovaných zaujímá rodina neúplná, tzn. 68,3%, tj. 28 dětí (9N, 19M). 11 dětí (2N, 9M) je vychováváno v rodině úplné. Z celkového počtu pohřešovaných zaujímají 4,9%, tj. 2 děti (2M), které žijí v pěstounské péči.

V tomto roce došlo ke stejnému počtu variant útěků. Reaktivní útěky (8N, 12M) a chronické útěky (2N, 18M) byly zjištěny ve 20 případech, tj. 48,8%. U jedné nezletilé dívky bylo zaznamenáno záškoláctví.

P ČR bylo nalezeno 31 dětí (10N, 21M); 10 dětí (1N, 9M) se vrátilo domů.

Z celkového počtu pohřešovaných v tomto roce bylo 15 dětí (4N, 11M) již vedeno v evidenci OSPOD.

3.6.4 Výsledky ústředního průzkumu za období od roku 2003 do roku 2009

Výsledky získané analýzou za jednotlivá roční období byly za pomoci syntézy shrnuty do ústřední tabulky, která poslouží k ověření stanovených předpokladů průzkumu.

Tabulka 11 - Průzkum za období od roku 2003 do roku 2009

		Nezletilí	Mladiství	Celkem	%	Chlapci	Dívky
Příčiny a okolnosti	situace v rodině	25	38	63	48,5	18	45
	škola	13	17	30	23	16	14
	vrstevníci/kamarádi	1	6	7	5,4	3	4
	přítel/kyně		11	11	8,5		11
	umístění do VÚ	7	12	19	14,6	8	11
Celkem		46	84	130		45	85
Struktura rodiny	rodina úplná	11	19	30	23	9	21
	rodina neúplná	31	59	90	69,3	29	61
	pěstounská péče	2	5	7	5,4	4	3
	adopce	2	1	3	2,3	3	
Útěky	záškoláctví	3	4	7	5,4	2	5
	reaktivní útěky	31	37	68	52,3	19	49
	chronické útěky	12	40	52	40	21	31
	toulání		3	3	2,3	3	
Vypátrání osoby	vrátil/a se sám/sama	4	20	24	18,5	6	18
	Policie ČR	42	64	106	81,5	39	67
OSPOD		10	27	37	28,5	9	28

Za zkoumané období od roku 2003 do roku 2009 bylo na okrese Kolín vyhlášeno celostátní pátrání po 130-ti pohřešovaných dětí; nezletilí v počtu 46 a mladiství v počtu 84. Z celkového počtu pohřešovaných se dívky, v počtu 85 dopustily nejčastějšího útěku; chlapci utekli z domova v 45 případech.

V kategorii příčin a okolností útěků zaujímá nejvyšší procento – 48,5% situace v rodině, kdy se jedná o 63 dětí (25N, 38M). Na druhém místě s 23% se vykazovala příčina útěků z důvodu školních problémů. K tomuto došlo u 30-ti dětí, z toho je 13 nezletilých, tj. 10% z celkového počtu pohřešovaných a 17 mladistvých, tj. 13% z celkového počtu

pohřešovaných dětí. Třetím nejčastějším útekem z domova je umístění do VÚ, tedy 14,6%, tj. 19 dětí (7N, 12M). 11 mladistvých dívek, tj. 8,5% uteklo z domova za přítelem. Příčina útěku z domova za vrstevníky/kamarády vykazala 7 dětí (1N, 6M) a tím s 5,4% zaujímá poslední místo.

V kategorii struktura rodiny nejvyšší procento zaujímá rodina neúplná, tj. 69,3%. Z celkového počtu pohřešovaných dětí, 90 dětí (31N, 59M) žije v neúplné rodině. V rodině úplné je vychováváno 30 dětí (11N, 19M), tj. 23% z celkového počtu pohřešovaných. Z pěstounské péče pochází 7 dětí (2N, 5M), tj. 5,4% z celkového počtu pohřešovaných a z adoptivní rodiny pochází 3 děti (2N, 1M), tj. 2,3% z celkového počtu pohřešovaných.

V 68 případech, tj. 52,3% z celkového počtu pohřešovaných došlo u 31 nezletilých dětí a u 37 mladistvých k reaktivnímu útěku. 40% z celkového počtu pohřešovaných vykazují chronické útky, kdy se jedná o 52 dětí (12N, 40M). Záškoláctví bylo zjištěno u 7 dětí (3N, 4M), tj. 5,4% z celkového počtu pohřešovaných.

P ČR bylo nalezeno 106 dětí (42N, 64M), tj. 81,5% z celkového počtu pohřešovaných a 24 dětí (4N, 20M), tj. 18,5% se vrátilo domů z vlastního rozhodnutí.

28,5% z celkového počtu pohřešovaných, tj. 37 dětí (10N, 27M) bylo již vedeno v evidenci OSPOD.

3.7 Ověření předpokladů

Cílem bakalářské práce bylo zjistit a charakterizovat příčiny útěků z rodinného prostředí. K uvedenému průzkumu byly stanoveny tři předpoklady:

Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že nejméně 60 % - 70 % útěků nezletilých a mladistvých z domova je zapříčiněno situací v rodině

Výsledek

- předpoklad se nepotvrdil.

Předpoklad č. 1 byl uváděn za hlavní příčinu útěků dětí z domova. Výsledky průzkumu ukázaly že, 48,5% útěků z celkového počtu pohřešovaných je zapříčiněno situací v rodině.

Tento předpoklad byl stanoven na základě vykonávané praxe autora, kdy většina pohřešovaných dětí pochází z neúplných rodin. Z tohoto důvodu byla součástí průzkumu i struktura rodiny, kdy bylo zjištěno, že 90 dětí, tj. 69,3% z celkového počtu pohřešovaných žije v neúplné rodině. Ze strany autora došlo k nadhodnocení předpokladu.

Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že za 25 % - 35 % útěků mladistvých z rodiny jsou špatné výsledky ve škole

Výsledek

- předpoklad se nepotvrdil.

Rozborem zkoumaného souboru bylo oproti předpokladu zjištěno, že podíl útěků mladistvých z rodiny z důvodu školních problémů je celkově menší o cca 12%. Předpoklad byl stanoven na základě úsudku autora s ohledem na vývojové fáze adolescenta, kdy dochází ke změnám v jeho chování. Z tohoto důvodu došlo ze strany autora k nesprávnému úsudku a k nadhodnocení předpokladu.

Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že nejméně 25 % - 35 % úteků nezletilých a mladistvých osob z domova je zapříčiněno nařízením ústavní výchovy

Výsledek

- předpoklad se nepotvrdil.

Výsledky průzkumu ukázaly, že 14,6% úteků z celkového počtu pohřešovaných je zapříčiněno umístěním do výchovného ústavu. Tento předpoklad byl stanoven na základě úsudku autora v rámci vykonávané praxe a s ohledem na spolupráci s OSPOD v době, kdy jsou zjišťovány informace k pohřešovanému dítěti. Ze strany autora došlo k nesprávnému úsudku.

3.8 Shrnutí výsledků praktické části a jejich interpretace

Praktická část byla rozdělena na dvě části. První část byla věnována statistickým údajům vývojových trendů hledaných osob k poměru pohřešovaných osob za období od roku 1999 do roku 2009 v rámci České republiky a za stejné období na okrese Kolín. Výsledky statistických údajů byly graficky znázorněny z důvodu přehlednosti a názornosti růstu či poklesu vyhlášených osob v celostátním pátrání.

Druhá, praktická část se týkala ústředního průzkumu, kdy cílem bylo zjištění hlavních příčin úteků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí na okrese Kolín za období od roku 2003 do roku 2009.

Za pomoci studia spisové dokumentace P ČR, údajů z evidence OSPOD a metody analýzy byl stanoven základní výzkumný soubor. Za výzkumný soubor bylo pokládáno 130 pátracích svazků, tzn. 130 pohřešovaných dětí, které byly rozděleny dle věku (na osoby nezletilé - věk do 15-ti let a na osoby mladistvé - věk od 15-ti do 18-ti let) a pohlaví (chlapci, dívky) pohřešovaného dítěte a dle ročního zkoumaného období (období od roku 2003 do roku 2009) (viz Tabulka 1). Z pátracích svazků byly získány informace, které byly předmětem průzkumu.

Předmět průzkumu byl rozdělen do několika kategorií. Za hlavní, nejdůležitější kategorii byly stanoveny **příčiny a okolnosti úteků**, které byly dále rozděleny: na situaci v rodině, škola, vrstevníci/kamarádi, přítel/kyně, umístění do VÚ. Ke znázornění výsledků této kategorie byla vytvořena tabulka 12.

Tabulka 12 - Příčiny a okolnosti útěků – souhrnné výsledky průzkumu

	Nezletilí	Mladiství	Celkem	%
situace v rodině	25	38	63	48,5
škola	13	17	30	23
vrstevníci/kamarádi	1	6	7	5,4
přítel/kyně		11	11	8,5
umístění do VÚ	7	12	19	14,6
Celkem	46	84	130	

Z tabulky vyplývá, že k nejčastějším útěkům nezletilých a mladistvých dochází z důvodu situace v rodině, tj. 48,5% z celkového počtu pohřešovaných (130), tj. 63 dětí. Školní problémy řešilo útekem 30 dětí, tj. 23% z celkového počtu pohřešovaných (130). Třetí místo zaujímá důvod umístění do VÚ, kdy se tato příčina týkala 19 dětí, tj. 14,6% z celkového počtu pohřešovaných (130). Poslední místa zaujímá útek za přítelem, kdy se jednalo o 11 dívek, tj. 8,5% z celkového počtu pohřešovaných a útek za kamarády, kdy k této situaci došlo u 7 dětí, tj. 5,4% z celkového počtu pohřešovaných (130).

Výsledky uváděné v tabulce 12 byly použity k ověření stanovených předpokladů bakalářské práce, kdy nedošlo ani v jednom případě k potvrzení předpokladů.

Interpretace

Za hlavní příčinu útěků dětí z domova byla pokládána situace v rodině, kdy došlo k nadhodnocení stanoveného předpokladu tohoto průzkumu. Ale přesto tabulka vykazuje, že necelá polovina, tj. 48,5% z celkového počtu pohřešované mládeže odchází z domova z důvodu nepříznivé situace v rodině. Za nepříznivé situace v rodině lze pokládat například rodinné neshody, hádky mezi rodiči, rozdílné výchovné metody mezi sourozenci nebo i nezvládnutí péče o dítě, resp. nezáměr rodičů o dítě. Jak bylo již uvedeno, rodiče mnohdy neví, jak a s kým jejich dítě tráví volný čas. V současné uspěchané době jsou rodiče zaneprázdněni svým zaměstnáním, domů přichází unavení a kolikrát nemají čas ani náladu na komunikaci s dítětem, nemají zájem o školní výsledky ani o spolupráci se školou. V důsledku toho v rodině vzniká určité napětí a nervozita, která vrcholí hádkami mezi rodiči, ale i mezi dětmi a rodiči. Děti útekem

chtějí své rodiče upozornit i na to, že jsou v rodině nespokojené, že jim chybí láska, opora a porozumění.

Pro ilustraci lze použít výrok šestnáctileté pohřešované dívky: „*Stejně mě doma nikdo nečeká a jediný kdo mě má rád je kamarádka*“.

Struktura rodiny, další stanovená kategorie, kterou byl zjišťován poměr dětí žijících v úplné, neúplné rodině, v pěstounské péči nebo, zda se jednalo o adoptivní rodiče. Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit, zda dochází k častějším útěkům z neúplné rodiny. Ke znázornění výsledků této kategorie byla vytvořena tabulka 13.

Tabulka 13 - Struktura rodiny – souhrnné výsledky průzkumu

	Nezletilí	Mladiství	Celkem	%
úplná	11	19	30	23
neúplná	31	59	90	69,3
pěstounská péče	2	5	7	5,4
adopce	2	1	3	2,3
Celkem	46	84	130	

Z tabulky je patrné, že z celkového počtu 130-ti osob pohřešované mládeže je vychováváno v neúplné rodině. Toto tvrzení vykazuje 90 dětí z neúplné rodiny, tj. 69,3% z celkového počtu pohřešovaných (130).

V úplné rodině žije celkem 30 dětí, tj. 23% z celkového počtu pohřešovaných. Útěky z pěstounské péče vykazuje 7 dětí, tj. 5,4% z celkového počtu pohřešovaných a útěky od adoptivních rodičů znázorňují 2,3% z celkového počtu pohřešovaných, tj. 3 děti.

Interpretace

Při výkonu své profese se málokdy setkávám s oznámením o pohřešovaném dítěti, které je vychováváno v úplné a harmonické rodině. Tuto skutečnost vyjadřují i výsledky průzkumu (tj. 69,3% dětí z celkového počtu pohřešované mládeže). Lze konstatovat, že útěky dětí z domova jsou ovlivněny i strukturou rodiny. Za rozhodující aspekt této skutečnosti je pokládána rozvodovost rodičů. Rodiče po rozpadu manželství, krátce na to zakládají nové rodiny a jejich společné dítě mezi nimi hledá „jakési“ místo. Vzpomínám si na případ pohřešování patnáctileté dívky, která žila ve společné domácnosti se svým otcem a macechou. Po vypátrání byla dívka ve špatném

psychickém stavu, kdy byly na jejím zápěstí shledány stopy po pokusu o sebepoškození. Dívka nechtěla žít ve společné domácnosti s otcem. Jejím přáním bylo žít se svou matkou, ale ta neměla o dceru žádný zájem. Tuto situaci chtěla vyřešit ukončením života.

Kategorie OSPOD. Cílem této stanovené kategorie bylo zjistit počet pohřešované mládeže, kdy pohřešované děti byly již zavedeny v evidenci OSPOD a ze spisové dokumentace bylo patrné, že v rodině jsou výchovné problémy nebo zanedbána péče o dítě ze strany rodičů. Ke znázornění výsledků této kategorie byla vytvořena tabulka 14.

Tabulka 14 - OSPOD – souhrnné výsledky průzkumu

	Nezletilí	Mladiství	Celkem	%
OSPOD	10	27	37	28,5
Celkem			37	

Z celkového počtu pohřešované mládeže (130) bylo zjištěno, že 37 dětí, tj. 28,5% bylo již zavedeno v evidenci OSPOD. Jednalo se o 27 mladistvých a 10 nezletilých.

Interpretace

V rámci průzkumu bylo zjištěno, že v evidenci OSPOD Kolín je ke dni 31.12.2010 zaevidováno celkem 3 540 dětí. Údaj, který nelze zanedbávat. Příčinu tak vysokého počtu dětí lze hledat v nárůstu rozpadu manželství a v následných neshodách mezi rodiči v souvislosti s úpravou poměrů rodičů k nezletilému dítěti nebo v porušování či zneužívání práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti. Nelze opomenout i stanovení podmínek výživného na nezletilé dítě po rozvodu rodičů. Z vlastní praxe tuto skutečnost lze s určitostí konstatovat, neboť hledané osoby jsou z velké části zastoupeny osobami, které jsou stíhány z důvodu spáchání trestného činu Zanedbání povinné výživy. Za léta mé praxe lze sledovat, že za tento trestný čin nejsou stíháni jen muži, ale v posledních letech i ženy-matky.

Z celkového počtu pohřešované mládeže (130) cca pětina dětí je evidována na OSPOD. Tato skutečnost do budoucna zaručuje obavy o narůstání chronických útěků z důvodu nedostačující péče rodičů nebo výchovných problémů či nařízení ústavní výchovy.

Při studiu spisové dokumentace vyplynuly určité zajímavé skutečnosti, které byly stanoveny za další předmět průzkumu. Byla vytvořena **kategorie úteků** a **kategorie vypátrání osoby**. Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit poměr reaktivních a chronických úteků pohřešované mládeže a počet dětí, které se vrátily domů samy, z vlastní vůle, z vlastního rozhodnutí. Ke znázornění výsledků těchto kategorií byla vytvořena tabulka 15 a 16.

Tabulka 15 - Útěky – souhrnné výsledky průzkumu

	Nezletilí	Mladiství	Celkem	%
záškoláctví	3	4	7	5,4
reaktivní útěky	31	37	68	52,3
chronické útěky	12	40	52	40
toulání		3	3	2,3
Celkem	46	84	130	

Z tabulky je zřejmé, že z celkového počtu 130 úteků došlo k 68 reaktivním útěkům, tj. 52,3% a k 52 chronickým útěkům, tj. 40%. Záškoláctví se dopustilo 7 dětí, tj. 5,4% z celkového počtu pohřešovaných. V malé míře byly, u 3 dětí, tj. 2,3% z celkového počtu pohřešovaných zaznamenány typické toulky.

Interpretace

Z vlastní praxe lze uvést, že k reaktivním útěkům dochází u dětí z důvodu špatné známky ve škole nebo poznámky v žákovské knížce, ale i z obavy dětí z potrestání od rodičů. Dívky většinou utíkají z domova z důvodu toho, že rodiče jim nedovolí návštěvu diskotéky nebo schůzku se svým přítelem.

K chronickým útěkům dochází za účelem dosažení nějakého cíle, ale většinou se jedná o určitý projev vzdoru nebo pomsty, kdy dítě je v rodině dlouhodobě nespokojené a nepříznivá situace v rodině není ze strany rodičů nijak řešena a nebo mladistvý se chce osamostatnit a touží po svobodě. V některých případech je dítě nalezeno u své kamarádky nebo kamaráda, babičky či u druhého z rodičů. Ale většina pohřešované mládeže se potuluje po ulicích, v prostorách nádraží či v obchodních domech.

Z tabulky vyplývá varující zjištění vysokého procenta chronických úteků. Nezanedbatelný podíl – 12,3% mezi plánovanými útěky a útěky z náhlého rozhodnutí lze vnímat za alarmující k prevenci tohoto jevu.

Z praxe si vzpomínám na případ sedmnáctileté dívky, která během půl roku byla pětkrát pohřešována svými rodiči. Z počátku uváděla jako důvod útěku: „*Chci si užívat života, nejsem rodinný typ, mám ráda svobodu. Chci si zkusit žít svobodný život*“. Většinou byla vypátrána P ČR při toulkách po ulicích. Při předposledním vypátrání ale uvedla: „*Vlastně ani nechápu proč stále utíkám, chtěla bych se polepšit*“.

Pro ilustraci typického chronického útěku lze uvést případ pohřešování šestnáctileté dívky, která se svým sedmnáctiletým přítelem plánovala společnou smrt. Chlapec neměl v rodině žádné výchovné problémy a netrpěl žádnou psychickou chorobou. Dívka (dále již jen „ONA“) byla introvertní osoba s psychickými problémy a sklony k sebevraždě. Jejich plán lze dokumentovat citací z výpovědi chlapce po návratu domů: „*Společně jsme se telefonicky domluvili, že utečeme z domova. Ona chtěla odjet do sousední země, nejlépe do Německa. Já jsem navrhl, že odjedeme na Slovensko, neboť to není tak daleko a budeme lépe i rozumět řeči, kterou se zde hovoří. S sebou jsem si vzal necelé dva tisíce, které jsme cestou na Slovensko vyměnili za eura. Chtěli jsme být co nejdál od hranic, tak že jsme dojeli až do Žiliny. Před našim útekem mi ONA nastínila, že bychom mohli společně spáchat sebevraždu. Já jsem jí to nerozmlouval, jen sem jí říkal, že to nic neřeší. Na způsobu sebevraždy jsme se ještě domlouvali před našim odjezdem SMS zprávami a přes internet. Domluvili jsme se, že to spácháme za pomoci nožů, že si podřezeme zápěstí. K tomuto účelu jsem s sebou z domova vzal tři kuchyňské nože. Ona z domova vzala brousek, neboť jsme chtěli nože potom ještě nabrousit. Ale uvažovali jsme i o tom, že skočíme pod vlak. To byl můj nápad a ONA s tím souhlasila. Každý den jsme přemýšleli jak to uděláme. Po celou dobu jsme se chtěli zabít, chtěli jsme si oba podřezat žíly, ale z toho jsme měli strach, tak jsme uvažovali, že si oba leheme na koleje, ale měli jsme strach, že to nevydržíme na kolejích ležet do doby než pojede nějaký vlak. Další den mě napadlo, že bychom si mohli koupit nějaké léky. Chtěli jsme to spáchat na nějakém odlehlém místě, aby nás nikdo nenašel. Odešli jsme do nějakého pole, kdy jsme cestou zničili veškeré naše osobní doklady, aby nás po smrti nemohli identifikovat a proto, aby nikdo nezjistil, kdo jsme. Cestou jsme vyhodili i naše mobilní telefony, aby nás nikdo podle signálu nenašel a náš úmysl spáchat sebevraždu nám překazil. Uprostřed pole jsme si rozdělili léky, které jsme spolykali. Byli jsme po nich akorát unavení a ospalí. Ráno jsme se probudili a bylo*

nám jen trochu špatně od žaludku. Domluvili jsme se, že to takhle nemá cenu, že dojdeme na policii s tím, že chceme jet domů.“

Na útěku byli deset dní. Jako důvod k odchodu z domova a ke spáchání sebevraždy oba uvedli problémy ve škole. Pro zajímavost lze uvést výrok chlapce o osobě dívky: „*Já osobně si myslím, že ONA je silnější osobnost než já, že je takovou vůdčí osobností v našem vztahu, ale i ona dá na mě, na moje názory. Myslím si nyní, že nemáme mnoho starostí, že to jsou starosti, které má každý jiný.“*

Tabulka 16 - Vypátrání osoby – souhrnné výsledky průzkumu

	Nezletilí	Mladiství	Celkem	%
vrátil/a se sám/sama	4	20	24	18,5
Policie ČR	42	64	106	81,5
Celkem	46	84	130	

Interpretace

Z celkového počtu 130 pohřešovaných dětí bylo P ČR nalezeno 106 dětí, tj.81,5%; 24 dětí, tj. 18,5% se vrátilo domů samo, z vlastního rozhodnutí, z vlastní vůle.

Hlavním cílem tohoto průzkumu nebyla prezentace úspěšnosti činnosti P ČR při pátrání po pohřešovaných dětech, ale snaha zjistit počet návratů dětí do rodinného prostředí z vlastního rozhodnutí. Mnohdy se stává, že děti, které byly nalezeny P ČR odmítají návrat domů k rodičům. Tato situace je vždy řešena s OSPOD, kdy je nalézáno nějaké přijatelné řešení pro dítě, ale i rodiče. Tím se v některých případech podaří zamezit i dalším útekům z domova.

Lze konstatovat, že úspěšnost navrácení dětí do rodinného prostředí za zkoumané období od roku 2003 do roku 2009 na okrese Kolín je 100%.

4 Navrhovaná opatření

Ze statistických údajů hledaných osob v poměru s pohřešovanými v rámci České republiky je patrné, že nedochází až tak k vysokému nárůstu pohřešovaných osob. Jak bylo již uvedeno, nelze tyto hodnoty brát za reálné, neboť se jedná pouze o osoby, které byly vyhlášeny v informačním systému PATROS. Z vlastní praxe lze konstatovat, že každoročně dochází k nárůstu pohřešovaných osob, zejména pohřešované mládeže, neboť do průzkumu nebyly zahrnuty pohřešované děti, které byly vypátrány před vyhlášením celostátního pátrání v informačním systému PATROS. K této skutečnosti dochází na všech okresech v rámci České republiky.

Ve sdělovacích prostředcích jsou mnohdy zveřejňovány vyšší počty pohřešovaných dětí, ale to jen proto, že jsou do této skupiny zahrnuty i útky svěřenců z výchovných a diagnostických ústavů nebo dětských domovů. Tyto případy lze použít k samostatnému tématu dalšího průzkumu.

Škola na úrovni základního vzdělání je pokládána za druhého činitele socializace dítěte. Pokud rodina ve výchově selže, škola by měla být nejen místem, kde dítě získává vzdělání, ale i místem, kde se dítě naučí řešit problémy a rozvíjet svoje schopnosti. Velkou roli hraje samotný přístup učitelů a různorodý systém školního prostředí spojený i s finančním zajištěním školy. V rámci školního zařízení navrhuji navýšení pedagogicko-psychologických pracovníků, kteří by se více zaměřili na osobní problémy žáků. V této souvislosti by zajistili výchovné přednášky určené pro rodiče za účelem seznámení rodičů s nejčastějšími osobními problémy dětí dané věkové kategorie. Za vhodné lze považovat i zajištění účasti sociální pracovníce OSPOD a pracovníka preventivně informační skupiny P ČR s cílem informovat rodiče o nejčastějších příčinách úteků dětí z domova. Ze strany P ČR lze pokládat za účelné seznámit rodiče s činností policistů na úseku pátrání po osobách a celkovým průběhem o prováděných úkonech, metodách a formách spojených s pátráním po dětech. Úspěch opatření je podmíněn vstřícnou a ochotnou spoluprací rodičů se školním zařízením a aktivním zájmem rodičů zúčastnit se besedy na dané téma.

Dále navrhuji efektivní spolupráci P ČR se školskými institucemi směřující k realizaci besed s mladistvými, ale i nezletilými například na téma „Mám problém! A tak uteču

z domova“. Na základních školách lze volit besedu zábavnější formou, přesto věcnou, z důvodu upoutání dětí k danému tématu. Na středních školách seznámit studenty s celkovou problematikou pátrání po pohřešované mládeži s popisem prováděných činností policistů při pátrání po dětech. Pro studenty za zajímavé lze považovat prezentaci konkrétních případů z vlastní praxe pracovníka ÚO SKPV OOK, který se zabývá pracovní činností na úseku pátrání po osobách.

K sekundární prevenci lze zařadit volnočasové aktivity dětí. Výchova ve volném čase se uskutečňuje prostřednictvím různých činností, které mají zábavný, rekreační, vzdělávací, ale i pracovní charakter. To, jak děti budou trávit volný čas záleží na dostupnosti různých zájmových a sportovních kroužků, ale i na ekonomické stránce rodiny. Záleží na rodičích jak dítě bude zacházet se svým volným časem. Důležitým momentem je ale osobní zájem rodičů o to, jak a s kým dítě tráví volný čas.

Vzhledem k ekonomickým problémům u většiny rodin je navrhována možnost finančně zvýhodněné dostupnosti různorodých zájmových a sportovních kroužků v rámci školního institutu.

5 Závěr

Bakalářská práce se zabývala příčinami a okolnostmi útěků nezletilých a mladistvých z rodinného prostředí. Hlavním cílem bylo zjistit a charakterizovat nejčastější příčiny útěků nezletilých a mladistvých z domova.

Samotný průzkum byl vytvořen na základě mého osobního zájmu a současně za účelem seznámení s problematikou pátrání po pohřešovaných dětech v souvislosti s nepříznivým rodinným prostředím širokou veřejnost.

Rozhlasové, televizní a internetové sdělovací prostředky většinou zveřejňují případy pohřešovaných dětí, které jsou ohroženy na životě s podtextem únosu, znásilnění či vraždy.

Vzpomínám si, že po posledním smutném případě pohřešované dívky bylo na webových stránkách zveřejněno pátrání po pohřešované čtrnáctileté dívce, kdy byla veřejnost žádána o pomoc. Pod touto žádostí jsem si přečetla diskuzní příspěvky spoluobčanů. S některými jejich názory a smýšlením jsem absolutně nesouhlasila. Nemohla jsem uvěřit tomu, že někteří dospělí dokážou být bezcitní, odsuzující a k problému apatičtí. A proto smyslem tohoto průzkumu bylo i informovat veřejnost o problematice pohřešovaných dětech, které utekly z domova právě z nepříznivé situace

v rodině. Předpokládám, že většina diskutujících spoluobčanů má své děti a rodiny, ale neuvědomují si, že „zítra, pozítří...v budoucnu“ ONI mohou být těmi oznamovateli pohřešování svých dětí či blízkých.

Za ústřední příčinu útěků dětí z domova byla stanovena situace v rodině, kdy právě rodina, rodinné prostředí a výchovné styly a metody byly nejvíce obsaženy a charakterizovány v teoretické části.

Průzkumem bylo zjištěno, že k nejčastějším útekům dětí z domova dochází na základě nepříznivé situace v rodině. Nemalý vliv na útky má i struktura rodiny, kdy bylo zjištěno, že většina dětí žije a je vychovávána v neúplné rodině.

Průzkumem se nepodařilo potvrdit platnost stanovených předpokladů. Stanovení předpokladů ovlivnila má současná profese, kdy se častěji setkávám se sociálně znevýhodněnými rodinami. Průzkumem bylo ale zjištěno, že cca 50% dětí utíká z domova z důvodu nepříznivého rodinného prostředí. Z mé strany sice došlo k nadhodnocení předpokladu, ale z profesního hlediska tento výsledek pokládám za vysoké, dá se říci až alarmující procento.

Jaká bude nastupující generace závisí nejvíce na rodičích, na rodinném prostředí, kde dítě vyrůstá, kde je vychováváno. **„Rodina je základ života.“**

6 Seznam použitých zdrojů

- CARR-GREGG, Michael, SHALE, Erin. *Pubertáci a adolescenti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. s. 197. ISBN 978-80-7367-662-9.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 280. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HORT, Vlastimil a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Portál. 2000. s. 492. ISBN 80-7178-472-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno, 2006. s.400. ISBN 80-7239-192-5.
- JEDLIČKA, Richard. KOŤA, Jaroslav. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. s. 169. ISBN 80-7184-555-8.
- JEDLIČKA, Richard, KLÍMA, Petr, KOŤA, Jaroslav, NĚMEC, Jiří, PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s. 478. ISBN 80-7312-038-0.
- JÍLEK, Zdeněk, HELFERT, Zdeněk. *Kolínsko*. 1. vyd. Praha, 1990. s. 328. ISBN 80-7057-025-3
- LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. s. 368. ISBN 80-247-1284-9.
- MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní a rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 184. ISBN-80-7178-304-8.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. s. 223. ISBN 80-04-25236-2.
- MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. 1. vyd. Praha: Grada, 1997. s. 192. ISBN 80-7169-587-4.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1993. s. 679. ISBN 80-85603-34-9.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. s 872. ISBN 978-80-7367-414-4.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
Závazný pokyn Policejního prezidenta České republiky č. 135/2010 o pátrání
Kolín [online] http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana [cit. 2010-09-20].
Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kol%C3%ADn>>
Okres Kolín [online] http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana [cit. 2010-09-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Kol%C3%ADn>
Český statistický úřad. *Stav obyvatel. Demografická ročenka okresů (2000-2009)* [online] http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide [2011-03-25].
Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/C000261F16/\\$File/40341004.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/C000261F16/$File/40341004.pdf)>
Český statistický úřad. *Statistické údaje. Vybrané ukazatele za okres Kolín* [online] http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide [2011-03-25]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/krajkapitola/201011-10-2010-01>>

7 Seznam příloh

Příloha A *Oznámení o pohřešované osobě.* (viz text s. 21)

Příloha B *Dítě v ohrožení.* (viz text s. 22) (prezentace z Policejního prezidia České republiky, Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování, odboru pátrání)

Č. j.:

Osoba hledaná, pohřešovaná od:								
den			měsíc			rok		
rodné číslo hledané, pohřešované osoby								

OZNÁMENÍ O HLEDANÉ, POHŘEŠOVANÉ OSOBĚ

přílohy:

A	ZÁKLADNÍ ÚDAJE O OSOBĚ
<p>1. Jméno a příjmení roz. nar. v okr. stav trvale bytem přechodně bytem u koho zaměstnavatel funkční zařazení tel.:</p> <p>2. Manžel(ka) - jméno, nar., bydliště (též při rozved.) tel.:</p> <p>3. Rodiče - jméno, nar., bydliště, tel. (u obou, když nežijí ve společné domácnosti)</p> <p>4. Prarodiče, sourozenci, děti a další osoby, ke kterým má hledaná, pohřešovaná osoba vztah</p>	
B	POPIS HLEDANÉ, POHŘEŠOVANÉ OSOBY, OBLEČENÍ A VĚCÍ
<p>1. POPIS OSOBY:</p> <p>zdánlivý věk (když nesouhlasí se skut. věkem) výška postava obličej vlasy (barva, délka, účes) oči vousy chůze číslo bot držení těla zuby (opravy, protetické práce, viditel- né vady apod.) řeč (způsob a zvláštnosti řeči, jazyk. znalosti) zvenku viditelná a skrytá tělesná znamení* tetování (při složitějších obrazcích nákras a podle možností foto)*</p>	

operace a závažné nemoci (při hospitalizaci uvést zdrav. zařízení, pokud je známé)

.....

kam osoba docházela na stomat. ošetření

2. POPIS OBLEČENÍ (přesný popis, se zaměřením na výrobce a případné individuální markanty, které vznikly opravami a úpravami)*

.....

.....

3. PŘEDMĚTY a finanční hotovost, kterou měla osoba u sebe*

.....

C

DALŠÍ TAKTICKÉ ÚDAJE K HLEDANÉ, POHŘEŠOVANÉ OSOBĚ

1. osoba je pohřešovaná od (den) hod.; kdy a kým naposledy byla viděna, kde*

.....

2. pravděpodobná motivace odchodu*

.....

3. trpí tělesnou, duševní nebo pohlavní nemocí (kde byla léčena)

.....

4. má sklon k alkoholismu nebo nealkohol. toxikománii, případně je nebo byla léčena a kde*

.....

5. podle oznamovatele byla osoba v minulosti hledaná, pohřešovaná(i neoznámené případy), kdy, jak dlouho a kde se pohybovala, případně kde byla nalezena*

.....

.....

6. rodinné poměry hledané, pohřešované osoby*

.....

7. pokusila se osoba v minulosti o sebevraždu - kdy, způsob, kde léčena*

.....

8. zájmy a záliby hledané, pohřešované osoby*

.....

9. má hledaná, pohřešovaná osoba vztah k určitým místům (kam v minulosti často docházela, cestovala - např. na dovolenou, tábor, chatu apod.)* a osobám (vyhodnocení styků)

.....

.....

10. odevzdaných ks fotografií hledané, pohřešované osoby; rozdílly fotek od současného vzhledu

D

OZNAMOVATEL

1. jméno a příjmení roz.
 nar. trvalé bydliště
 tel.
 přech. bydliště tel.
 zaměstnavatel tel.
 vztah k hledané, pohřešované osobě pohřešování
 oznámil dne v hod. na útvaru Policie
 Stanovisko oznamovatele, jak s vypátranou osobou naložit

POUČENÍ:

Oznamovatel byl ve smyslu ust. § 12 odst. 1, zák. ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, poučený o povinnosti podat pravdivě potřebné vysvětlení, důležité pro vypátrání pohřešované osoby. Též souhlasí se zveřejněním pátrání v hrom. sděl. prostředcích a s tím, aby byly od příslušného zdravotnického zařízení vyžádané potřebné zdravotnické materiály pohřešované osoby. Bere na vědomí povinnost ihned oznámit všechny poznatky, které by po oznámení zjistil, zejména návrat pohřešované osoby, a to útvaru Policie, kde oznámení učinil, nebo nejbližšímu útvaru Policie.

Případné výhrady oznamovatele*

.....
 orgán Policie

.....
 přítomný

.....
 oznamovatel

2. název a adresa oznamující org.
 tel.
 jméno, příjmení a funkce oznam. zástupce org.
 tel.

POUČENÍ:

Oznamovatel byl ve smyslu ust. § 12 odst. 1 zák. ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, poučený o povinnosti podat pravdivě potřebné vysvětlení, důležité pro vypátrání pohřešované osoby. Bere na vědomí povinnost ihned oznámit všechny poznatky, které by po oznámení dále zjistil, zejména návrat pohřešované osoby, a to útvaru Policie, kde oznámení učinil, nebo nejbližšímu útvaru Policie.

Případné výhrady oznamovatele*

Dne v hod. na útvaru Policie

.....
 orgán Policie

.....
 přítomný

.....
 oznamovatel

E

ZÁZNAM O PRVNÍCH OPATŘENÍCH

1. výsledek lustrace (OTE, KZO, protokol OŘ Policie a ZÚ Policie, PaV, E. vězňů, PE, atd.)

2. Učinná opatření, případně pátrací akce*

3. u kterých OR Policie byla vyžádána součinnostní opatření*
4. Zajištěný porovnávací materiál (DKT, pach. stopy, zubní náhrady, vlasy, materiál k zjištění krevní skupiny), kde odevzdaný (kde uložený)*
5. VYHODNOCENÍ předcházejících pátr., trestných a vyhledávacích spisů (včetně KZO) - ve směru ke stýkům, místům, ke kterým má osoba vztah, příp. kde se v minulosti pohybovala, bydlela nebo se jinak zdržovala, nebo kde páchala tr. činnost, při tr. činnosti stručné vyhodnocení (uveďte vždy č. j. spisu a útvar Policie)

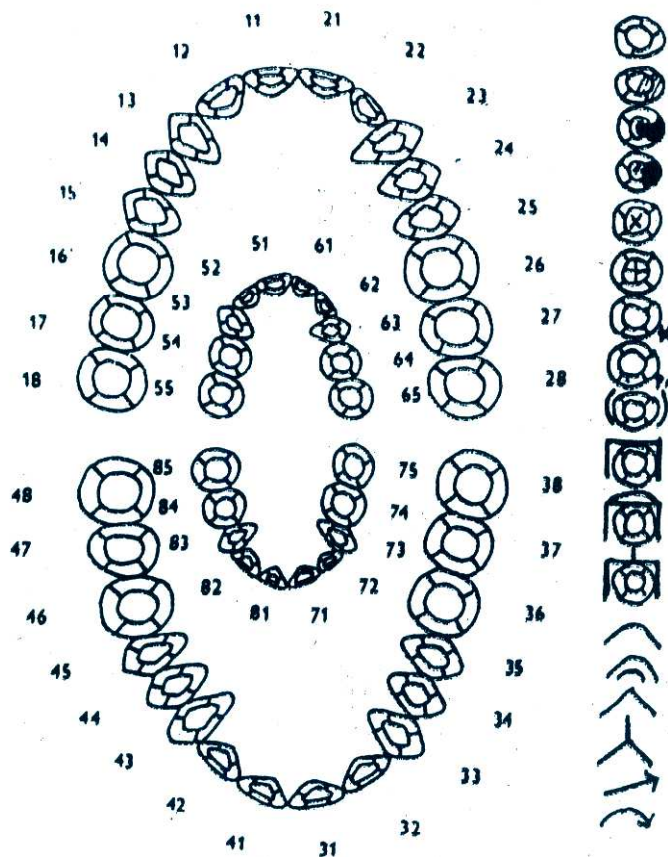
F

VYHODNOCENÍ ZDRAVOTNICKÉ DOKUMENTACE

1. Výpis ze zdrav. dokumentace (zdravotní zařízení, ošetřující lékař, tel.)
- výška cm váha kg krevní skupina
2. nemoci (charakteristika zdrav. stavu, chorobné změny jednotlivých orgánů):*
3. Úrazy:*
4. nemocniční léčení:*

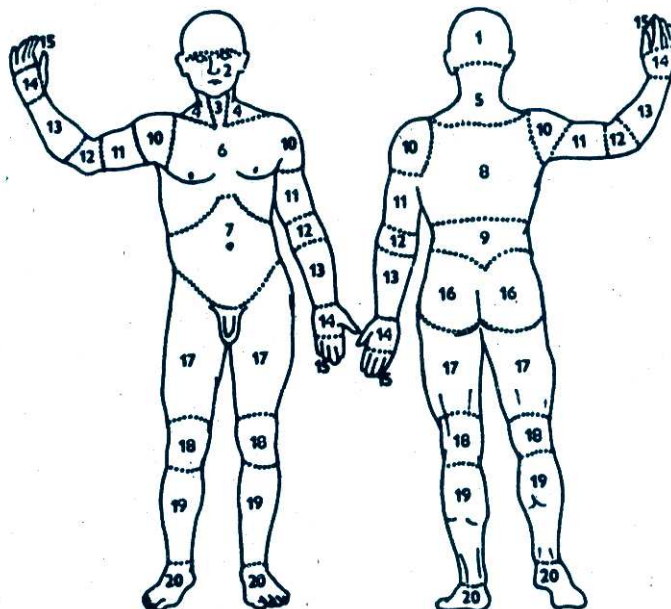
G Stomatologický záznam (zdravotní zařízení, ošetř. lékař, tel.):

poznámka:

- zub zdravý
- zub s kazem
- zub s výplní A amalgam
B bílá výplň
- zub s kazem a výplní
- zub určený k extrakci
- zub chybějící
- zub mrtvý
- zub chybějící posmrtný
- zub neprořezaný
- zub s korunkou
ŽK - žlutý kov PS pryskyřice
BK - bílý kov P porcelán
- zub s fazetovou korunkou
- zub s čepovou korunkou
- mezičlen
- mezičlen s fazetou
- inlay
- čepová nadstavba
- inklinace
- rotace
- N normookluze M meziokluze
D distookluze

H

PŘEHLED ČÁSTÍ LIDSKÉHO TĚLA

- 1 - mozková část hlavy, 2 - tvarová část hlavy, 3 - přední krajina krční, 4 - boční krajina krční, 5 - šíje, 6 - hrudník, 7 - břicho, 8 - záda, 9 - krajina bederní, 10 - ramena, 11 - nadloktí, 12 - loket, 13 - předloktí, 14 - ruka, 15 - prsty ruky, 16 - krajina sedací, 17 - stehno, 18 - koleno, 19 - předkolení, 20 - noha.

I	POKYNY PRO VYPLNĚNÍ
<p>* při nedostatku místa pokračujte v příloze, na které vždy chronologicky vyznačte písmeno oddílu a číslo bodu;</p> <p>a) při popisu se zaměřte zejména na markanty s individuální charakteristikou. Na nákresy postav je možné vyznačit tělesné znamení uvedené v oddíle B/1 a markanty uvedené v oddíle F/II, III;</p> <p>b) v oddíle A, B a C jsou údaje získané od oznamovatele (hlavně B/1, C/3, 4, 5, 7) nevztahovat k oddílu E a F. Údaje tohoto charakteru, získané vlastním šetřením, ze spisů a dokumentace, je nutné uvést v příslušném oddíle E nebo F;</p> <p>c) oddíl D/1 se vyplní s oznamovatelem v příbuzenském nebo obdobném poměru k pohřešované osobě, oddíl D/2 se zástupcem org. oznamujícím pohřešování;</p> <p>d) jednotlivé body oddílu E vyhodnotí ZÚ Policie na samostatný list a odevzdá spolu s oznámením pracovníkovi OŘ Policie, který oddíl souhrnně zpracuje;</p> <p>e) oddíl F zpracuje OŘ Policie ve spolupráci s příslušným lékařem;</p> <p>f) portrétní foto pro TV je nutné vyhotovit s matným povrchem, ve třech vyhotoveních;</p> <p>g) tiskopis po souhlasu příslušného služebního funkcionáře nahrazuje žádost o vyhlášení pátrání;</p> <p>h) originál tiskopisu s vyplněnou žádostí pátrání předloží oprávněný útvar Policie na příslušný stupeň řízení;</p> <p>i) zabezpečení porovnávacího materiálu (E/4) je nutné ihned u pohřešovaných, kteří mají charakter uvedený v čl. 12 odst. 4 služebního předpisu, kterým se upravuje pátrání po osobách a věcech. Toto se také vztahuje na zpracování oddílu F.</p>	
J	OZNÁMENÍ ZPRACOVAL
ZÚ Policie OŘ Policie orgán tel. orgán tel.	
Vyhlášení pátrání - vloženo do PC databáze [PATROS]: dne odpovědný pracovník	
K	PROVEDENÁ OPATŘENÍ
1. Spolupátrání cestou INTERPOLU vyžádáno: dne stát	
2. Pátrání zveřejněno v HSP v rámci regionů (dne a konkrétně v jakých):	
3. Žádost o zveřejnění pátrání v HSP s celoplošnou působností v ČR (včetně foto) odesláno ÚKP PP ČR dne:.....	

DÍTĚ V OHROŽENÍ

IMZ
pro pracovníky
SKPV, IOS a PIO.

pplk. Mgr. Jan Rybár – Odbor pátrání ÚSKPV PP ČR

VYMEZENÍ POJMŮ

Pohřešovaná osoba:

- § 111 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR
- čl. 2 písm. c) ZP PP č. 135/2010 Sb., o pátrání.

Dítě v ohrožení:

- čl. 2 písm. d) ZP PP č. 135/2010 Sb., o pátrání.

Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech:

- Společný projekt MV a Policie ČR.

Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech

- **25.5.2009** – spuštění NKMPPD v ČR
- **11.5.2010** – podepsání memorand mezi MV a zástupci sdělovacích prostředků

www.pomoztemenajit.cz

PARTNERSKÁ MÉDIA

- **TV** - Prima, Barrandov, ČT (*pouze ČT 24*), CET 21

(pouze server TN.CZ)

- **Rádia** - Frekvence 1, Rádio Impuls, Český Rozhlas

Internetové deníky – Aktuálně.cz, Týden.cz, TN.cz a

ČTK

DÍTĚ v OHROŽENÍ

čl. 2 písm. d) ZP PP č. 135/2010 Sb., o pátrání.

- možná oběť nešťastné nehody
- postrádá přístupu k životu potřebným lékům
- je prokazatelně fyzicky či psychicky handicapovaná
- stala se obětí únosu
- a v případech hodných zvl. zřetele i osoba mladší 18 let

DÍTĚ v OHROŽENÍ - příkazy pro pátrání

Vyhlášení pátrání po osobě	
Příjmení	Jméno
Lustr.v CPATROS	
dat.nar. 00.00.0000	pohlaví
Rodné číslo	Stát CZ Česká republika
Rodné př.	Místo narození
Rodiče	
Trvalé bydliště	Přechodné bydliště
Předchozí bydliště	Skupina osob
Naposledy viděn(a) dne 00.00.0000	
Vyhlásil (dal podnět) pod č.j.	02A mladistvý 15 - 18 let 02B nezletilec do 15 let 02C osoba dospělá 02D dítě v ohrožení 03A osoba se zřejmou tělesnou vadou
Pozn. k os.	určeno krim.
Dle subj.	Nápověda
Hledá	Místo
Příkaz č.j.	ze dne 00.00.0000
Pro §	Podklad
☐ Přenášet na Internet ☐ Přenášet do SIS ☐ Odrevidováno	
Zdánlivě stáří od: do: Výška[cm] od: Výška do:	Lustr.v TUDU Lustr.v CRO
Délka chodidla[mm] Velikost obuvi fmm1 Krev. skup.	Uložit Storno
	D Zbraně Lustr.ve stycích

POSTUP při VLOŽENÍ do IS PATROS

A) Oznámení pohřešování

- prvotní úkony + kontakt pracovníka PIO

B) Vyhlášení pátrání

- IS Patros internet (bez příznaku DVO)

C) Kontakt PIO

- doplnění redakční poznámky

D) Teprve nyní

- označení „dítě v ohrožení“ v IS Patros

MVČR, Hasiči ČR, Pátrání po osobách, Pátrání po osobách

7

Adresa <http://aplikace.policie.cz/patrani-osoby/Vyhledavani.aspx> Přes

Pátrání po osobách

Databáze obsahuje záznamy z aktivní pátrací evidence Policie České republiky. Zpřístupněné záznamy jsou platné k termínu aktualizace databáze na internetu.

Poslední aktualizace databáze: 7. listopadu 2010 v 09:29:00

Pohlaví: muž

Hledány nebo pohřešováni: -- nevim --

Jméno a/nebo příjmení:

Bydliště (okres): -- jakýkoli --

Státní občanství: -- jakýkoli --

Věk: od let do let

Výška: od cm do cm

Barva očí: -- jakýkoli --

Barva vlasů: -- jakýkoli --

Zvláštní znamení: tetování
 pizva
 mateřské znaménko
 bradavice
 pigmentová skvrna

MVČR

Hasiči ČR

STOP KORUPCI

POLICIE ČR A EU

INFORMACE K TERORISMU

Start KINGSTON (E:) Pátrání po osobách - ... CS

Příloha B Dítě v ohrožení

Adresa <http://aplikace.policie.cz/patrani-osoby/DiteVOhrozeni.aspx>

Pátrání po osobách

Databaze obsahuje záznamy z aktivní pátrací evidence Policie České republiky. Zprístupněné záznamy jsou platné k termínu aktualizace databáze na internetu.

Poslední aktualizace databáze: **7. listopadu 2010 v 09:29:00**

[Pátrání v médiích](#) [Mimořádné opatření](#) [Vyhledávání](#)

Dítě v ohrožení

je součástí Národního koordináčního mechanismu pátrání po pohřešovaných dětech, což je systém vyvinutý za účelem rychlého a úspěšného nalezení pohřešovaných dětí, který počítá se zapojením široké veřejnosti do pátrání. [Více informací zde](#)

Přihlášením k odběru novinek RSS kanálem, budete vždy informováni o vložení záznamu o pohřešování dítěti a můžete tak přispět k jeho brzkému nalezení.

[Odběr novinek \(RSS 2.0\)](#) [Odběr novinek \(e-mail\)](#)

CHRÁPÁVÁ TEREZA
* 14.6.2005
pohřešovaná

JAHATKOVÁ ANHIA
* 26.8.2001
pohřešovaná

Celkový počet osob: 2

Databáze obsahuje údaje o pohřešovaných a hledaných osobách, po kterých Policie České republiky vyhlásila pátrání. Policie České republiky rozhodně nedoporučuje provádět opatření ze strany veřejnosti, které by měla za následek omezení práv nebo osobní

1)

2)

12

POSTUP po VYPÁTRÁNÍ v IS PATROS

A) Kontakt PIO

- informace o vypátrání

B) Záznam o zadržení internet

- automatické odeslání zprávy odběratelům

„Pátrání po pohřešovaném dítěti (vyhlášené dne ...) bylo odvoláno.“

tady pozor na zveřejňování osobních údajů již vypátraných osob

ZVEŘEJŇOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

1. § 81 písm. a) bod 2 zákona č. 273/2008 Sb.,
o Policii ČR.
2. Čl. 18 ZP PP č. 135/2010 Sb., o pátrání.
3. Stanovisko odboru bezpečnostní politiky MV
k problematice zveřejňování os. údajů v souvislosti s
pátráním po pohřešovaném dítěti ze dne 03. května
2010.

DÍTĚ V OHROŽENÍ - rok 2010											
Poř. číslo	Příjmení	Datum narození	VYHLAŠUJÍCÍ SOUČÁST PČR	OZNÁMENÍ		VYHLÁŠENÍ		VYPÁTRÁNÍ		MÍSTO VYPÁTRÁNÍ	ÚČAST veřejnosti
				Datum	Čas	Datum	Čas	Datum	Čas		
11.	LICHNOVSKÝ Oldřich	4.4.2010	Olomouc	21.5.	13:30	21.5.		21.5.	16:40	Olomouc	ANO
12.	KOVÁČOVÁ Karoline	26.11.2008	Mělník	1.6.	12:46	1.6.		8.6.		Dánsko	ANO
13.	KŘIVONOSKOVÁ Monika	15.7.1997	Příbram	21.7.	7:48	21.7.	17:00	24.7.	9:35	P-5 - kontrola osob	Ne
14.	KUBÍČKOVÁ Kristýna	28.1.2004	Praha I.	21.7.	23:45	22.7.	9:01	22.7.		P-6, Španielova 25	Ne
15.	DUNKO Patrik	23.6.2010	Litoměřice	26.8.	13:40	26.8.	15:09	26.8.	16:10	Roudnice n.L.	Ne
16.	OFOMATA Cynthia Ch.	31.7.1996	Litoměřice	6.9.	9:20	6.9.	11:28	6.9.	17:05	Litoměřice	ANO
17.	STÝSKALOVÁ Klára	23.9.1996	Tábor	10.9.		10.9.	21:52	12.9.	11:10	Nedvědice-Soběslav	ANO
18.	JANATKOVÁ Anna	26.8.2001	Praha III.	13.10.	14:57	14.10.	8:36				
19.	CHRENKOVÁ Tereza	24.12.1998	Č. Budějovice	19.10.		19.10.	4:42	19.10.	7:45	Č. Budějovice-pátrači	Ne
20.	MIHALOVICSOVÁ Sandra	15.7.1999	Praha III.	20.10.		20.10.	22:04	21.10.	10:38	Praha 3 - v bytě-pátrači	Ne
21.	KAPURA Jan	21.3.2007	Liberec	21.10.	16:13	22.10.	1:21	22.10.	14:30	Řeka - cca 200m od domu	BZŽ
22.	DOTLAČIL Nikita	12.2.2000	Praha II.	22.10.	15:35	22.10.	19:25	22.10.	23:00	P-5, zastávka TRM-matk	Ne
23.	HURČÍKOVÁ Karina	5.5.2005	Česká Lípa	29.10.	19:20	29.10.	21:25	29.10.	22:00	Nový Bor - u babičky	Ne
24.	ARSLANTŮRK Daniel	20.1.1996	Praha I.	09.11.	19:35	09.11.	22:40	10.11.	0:53	Odolná Voda - BUS 373	ANO
25.	GISTEREROVÁ Danielle	4.3.1999	Frydek-Místek	11.11.	22:15	11.11.	23:54	12.11.	4:00	Opava - u kamarádky	Ne
26.	ALBERTOVÁ Darina	14.7.1997	Děčín	13.11.	21:14	14.11.	0:51	14.11.	1:58	Děčín 3 - hlídka OHS	Ne
27.	REITMAJEROVÁ Nicole	4.3.1996	Česká Lípa	17.11.	9:30	18.11.	8:55	18.11.	11:10	Nový Bor - ve stájích	ANO
Aktivní z roku 2009.											
	CHRÁPÁVÁ Tereza	14.6.2005	Brno	22.3.	15:30	22.3.					

Legenda:

BZŽ - bez známek života

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

<http://datauskpv.pcr.cz/patrani/patrani.asp>

Kontakt:

Policejní prezidium ČR

ÚSKPV

odbor pátrání

pplk. Mgr. Jan Rybártel.: **974 834 511**e-mail: **uskpv.rybar@pcr.cz**

